

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra dějiny a didaktiky dějepisu

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Dějiny průmyslu v Hlinsku do roku 1989

History of Industry in Hlinsko until 1989

Kryštof Doležán

Vedoucí práce: Mgr. Dušan Foltýn

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Dějepis se zaměřením na vzdělávání – Geografie se zaměřením na vzdělávání

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Dějiny průmyslu v Hlinsku do roku 1989 potvrzuji, že jsem ji vypracoval pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Hlinsku 8. 7. 2023

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu práce Mgr. Dušanu Foltýnovi za odborné vedení mé práce, mnohé rady a také trpělivost. Dále mé poděkování patří Městskému muzeu a galerii v Hlinsku, Památkové rezervaci Betlém v Hlinsku, Státnímu okresnímu archivu v Hradci Králové a panu Josefu Fidlerovi za poskytnuté materiály a za pomoc během shromažďování pramenů.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá dějinami průmyslu ve městě Hlinsko v Pardubickém kraji do roku 1989. Mapuje jeho vývoj od preindustriálního období, kdy vznikaly cechy. Klade důraz na cech hrnčírů a tkalců. V souvislosti s tím obsahuje několik řádků o pozůstalosti tohoto období a oživlé tradici ruční výroby. Posléze se zabývá obdobím industriálním, tedy jak se postupně rozvíjela různá průmyslová odvětví a jak byla ovlivněna děním ve světě. V poslední řadě zpracovává vývoj pěti největších podniků, tedy KARA, Technolen, Elektro-Praga, Pivovar Rychtář a Mlékárna Tatra. Informace obsažené v práci vychází ze studia primárních pramenů, sekundární literatury a terénního výzkumu. V závěru práce shrnuje všechny zjištěné poznatky a situaci průmyslu po roce 1989.

KLÍČOVÁ SLOVA

průmysl, výroba, Hlinsko, pivovarnictví, mlékárna, kožešnictví, tkalcovství, elektrotechnika

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the history of industry in the town of Hlinsko in the Pardubice Region until 1989. It describes its development from the pre-industrial era, when guilds were founded. It focuses on the guild of potters and weavers. In this context, it contains several paragraphs about the legacy of this period and the revived tradition of handicraft production. It then discusses the industrial period, i.e. how various industries gradually developed and how they were influenced by developments in the world. Lastly, it deals with the development of the five largest companies, such as KARA, Technolen, Elektro-Praga, Pivovar Rychtář and Mlékárna Tatra. The information included in the thesis is based on the study of primary sources, secondary literature and field research. The thesis concludes with a summary of all the information gathered and the situation of the industry after 1989.

KEY WORDS

industry, manufacturing, Hlinsko, brewery, dairy, furriery, weaving, electrotechnics

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Prameny a literatura	2
3. Období preindustriální	4
3.1 Hrnčíři.....	4
3.2 Tkalci	5
3.3 Ostatní cechovní zřízení v období preindustriálním	6
3.4 Druhý život doby preindustriální.....	6
3.4.1 Památkové rezervace Betlém.....	6
3.4.2 Charakteristika jednotlivých domků.....	7
3.4.3 Oživlá tradice výroby žinylky.....	8
4. Období industriální	10
4.1 Před rokem 1948.....	10
4.2 Po roce 1948	14
5. Nejvýznamnější podniky v Hlinsku	17
5.1 KARA	17
5.1.1 Akciová společnost pro průmysl kožešnický	17
5.1.2 Rudolf Tichý a synové	20
5.1.2 Tichý a Ježdík	20
5.1.3 Národní podnik KARA	21
5.2 Elektro-Praga Hlinsko	22
5.3 Technolen.....	26
5.4 Pivovar Rychtář.....	30
5.5 Mlékárna Tatra.....	33
Závěr.....	36
Seznam použitých informačních zdrojů	38
Seznam obrázkových příloh	45

1. Úvod

Město Hlinsko se nachází v Pardubickém kraji v okrese Chrudim. Město zároveň leží na pomezí Čech a Moravy. Městem protéká řeka Chrudimka, jejíž přítomnost mohla být důvodem osídlení tohoto území, neboť sloužila jako zdroj vody pro přežití, ale také jako surovina pro výrobu řemeslných výrobků. Dle posledního sčítání lidu zde ke dni 31. 12. 2022 žilo 9596 obyvatel, což je o poznání méně než v 80. letech 20. století, kdy na území Hlinska žilo přes 11000 obyvatel.

Cílem této bakalářské práce je zpracovat a utřídit informace o vývoji průmyslu v Hlinsku, počínaje obdobím preindustriálním, které se zaměřuje na vývoj cechovních zřízení na území tohoto města, zejména cechům hrnčířským a tkalcovským. Každému z těchto řemesel je poskytnuta vlastní podkapitola, neboť právě tyto dvě preindustriální řemesla byla v Hlinsku zastoupena nejhojněji. Ostatní řemesla jsou shrnuta v jedné podkapitole, protože jejich koncentrace v tomto městě nebyla zdaleka tak velká, jako u hrnčířství a tkalcovství. Do kapitoly o tomto období spadá i několik řádků o Památkové rezervaci Betlém, která preindustriální éru v Hlinsku dodnes připomíná a druhém životě tradiční výroby žinylky. Dále se práce věnuje období industriálnímu, které rozděluje na dvě kapitoly, a to období do roku 1948, tedy do znárodnění soukromých podniků a posléze k období po roce 1948 do roku 1989, kdy v tehdejší Československu panoval komunistický režim. Obě podkapitoly období industriálního se věnují obecnějšímu popisu vývoje firem a továren všech možných odvětví v Hlinsku. Práce se taktéž věnuje vybraným nejvýznamnějším podnikům, kterým se podařilo vydržet až do pádu komunistického režimu. Těmito vybranými podniky jsou KARA kožešnická a. s., Elektro-Praga Hlinsko, Technolen, Pivovar Rychtář a Mlékárna Tatra. Bohužel, z těchto kdysi významných prosperujících podniků v Hlinsku v dnešních dnech nadále funguje pouze Pivovar Rychtář, který patří holdingu Lobkowicz Group a Mlékárna Tatra, kterou vlastní holding Agrofert.

K tomuto tématu zatím nevznikla žádná odborná publikace, která by se věnovala přímo vývoji řemesel a průmyslu v Hlinsku. Dosud vzniklá literatura se zaměřuje na vývoj města Hlinska obecně. Zároveň mě k napsání práce vedl i osobní zájem o toto téma, protože odsud pocházím a smutně nahlížím na to, jak kdysi prosperující průmyslové Hlinsko ztratilo své významné podniky.

2. Prameny a literatura

Pro napsání této práce jsem se snažil dohledat co nejvíce primárních pramenů, které mi byly poskytnuty ve Státním okresním archivu Hradec Králové. Zde disponovali většinou archiválií, které se dříve nacházely v podnicích, o kterých tato práce pojednává. Městské muzeum a galerie Hlinsko bylo také dobrým zdrojem pramenů. Získal jsem zde některé z publikací od Karla Václava Adámka, který se věnoval historii Hlinska a zejména cechům a řemeslům před příchodem industriálního období. Nadále mi zde poskytnuli *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku*, kde je zpracován textilní a kožešnický průmysl od svých počátků do 30. let. Podobné informace jsou i v publikaci *Památník Sokola v Hlinsku*. Většina sekundární literatury pochází z Městské knihovny Hlinsko. Některé knihy jsem měl ve svém vlastnictví, například *Hlinsko: Srdce Českomoravské vysočiny*, *ETA v životě našich domácností* nebo *50 let bojů KSČ v Hlinsku*. U poslední zmíněné knihy jsem informace přebíral velice opatrně s vybral z ní jen to, co lze dokázat. Znárodnování a vznik národních podniků je v porovnání s jinými zdroji popsán víceméně pravdivě. Také výstavbu sociálního zázemí, jako byly jídelny či školky si kniha nevymyslela, protože tato zařízení v Hlinsku fungují dodnes. Ostatně mám informace o období komunistického režimu potvrzené rodinnými příslušníky, jejichž rodiče v těchto podnicích pracovali. Poté jsem k práci využil sborníky sepsané v 90. letech minulého století a publikace od paní Vojancové a Křivanové, které se zejména Památkové rezervaci Betlém a preindustriálnímu období v Hlinsku již desítky let věnují.

K počátkům řemesel jsem čerpal ze sekundární literatury a spisů od již zmíněného Karla Václava Adámka. Pro více informací jsem se vydal na prohlídku Památkové rezervace Betlém, kde jsem převzal několik informací z informačních tabulí. Navštívil jsem zde i interiéry zachovalých řemeslnických domků. K oživé tradici výroby žinylky jsem použil publikaci, na které se podíleli pánové Josef Fidler a Otakar Volejník. Pan Fidler se této tradiční výrobě a historii textilního průmyslu v Hlinsku věnuje celý život. Pro účely této práce s ním byl udělán rozhovor v jeho domku na Betlémě, kde se tradiční výrobě věnuje. Pan Volejník je pamětníkem vývoje textilního průmyslu napříč celým 20. stoletím a byl součástí znárodnování a pozdější likvidace kožešnického družstva Vzor.

Nejvíce primárních pramenů existuje k podniku KARA, zejména k historii soukromých firem, které do tohoto závodu byly po znárodnění začleněny. K samotnému podniku KARA a jeho historii od 50. let toho k nalezení moc nebylo, ale k působení firem Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Rudolf Tichý a synové a Tichý, Ježdík a spol., ze kterých hlinecká KARA vznikla, disponoval archiv opravdu mnoha primárními prameny. Avšak kromě pár změn ve

vedení podniku v 50. letech se do roku 1989 moc neměnilo, tudíž ke stručnému popisu dění v závodě byly užity informace z diplomové práce z roku 1993.

Stejný případ je podnik Technolen, u kterého nejvíce archiválií souvisí s firmou SATAS, který byl na Technolen po znárodnění přeměněn. Po konzultaci s jedním z pracovníků tohoto podniku jsem se dozvěděl, že jeden z porevolučních ředitelů nechal archiv Technolenu zničit, tudíž se o hlineckém závodě z primárních pramenů už moc nedozvíme. K jednomu odstavci jsem čerpal informace z diplomové práce napsané v 80. letech, kdy podnik ještě archivem disponoval. Velice šťastným objevem ale byla kronika, kterou v Technolenu roku 1965 sepsal pan Jan Doležal, který byl v 60. letech ředitelem podniku. Přestože byla psána v době socialismu, tak kapitalistické období před rokem 1948 zpracovává vsutku s nadhledem a nejde o kritiku působení předchozích majitelů firmy. Dokonce jsem došel i k zjištění, že některé informace převzal z archiválií továrny SATAS, které jsem sám studoval. Jeden z pramenů byl sepsán v angličtině, tudíž jsem si dovolil přeložit některé informace.

V případě pivovaru Rychtář jsem v hradeckém archivu nenašel žádné podstatné informace, ale současný sládek pan Milan Morávek mi poskytl soubor pramenů, které se nyní zpracovávají k výročí 110 let pivovaru. Jedná se o jakousi kroniku, která kompletně mapuje celou historii pivovaru od jeho založení až do roku 2022. Dále k sepsání okolností vzniku tohoto podniku slouží prameny z Městského muzea a galerie v Hlinsku či sekundární literatura, kde je ovšem pivovar Rychtář zpracován poněkud skromně. K dohledání pár informací jsem musel zavítat i na webové stránky tohoto podniku, kde je historie podobně stručně vylíčena, jako v sekundární literatuře.

K továrně Mlékárna Tatra se mi podařilo sehnat přes známého knihu, kterou nechala sama firma zhotovit na základě pramenů a výpovědí pamětníků, kteří v mlékárně pracovali. Dále zde užívám dvě knihy o historii mlékárenství v Československu. Z primárních pramenů se mi podařilo sehnat pouze pár listin z doby založení mlékárny.

U firmy Elektro-Praga bylo čerpáno z primárních pramenů hlavně k období jejího vzniku. Informace z dění po jejím znárodnění vychází z knihy *ETA v životě našich domácností* a z knih zabývajících se československým elektrotechnickým průmyslem obecně.

3. Období preindustriální

3.1 Hrnčíři

V dobách středověku a novověku bylo hlavním zdrojem obživy obyvatel Hlinska zemědělství, hrnčířství a domácí tkalcovství.¹ Za nejstarší cech na Hlinecku je považován cech hrnčířů, jehož zřízení je datováno do roku 1488.² Cech hrnčířů se řídil podle řádu, který vydal král Vladislav II. Jagelonský pražským hrnčířům.³ Avšak k potvrzení tohoto řádu hlineckým hrnčířům došlo až roku 1652 panem Ferdinandem Berkou z Dubé a z Lipého. Toto ustanovení také vyžadovalo, aby se členi hrnčířského cechu hlásili pouze k římskokatolické církvi.⁴

Co se týče nějakých pravidel a organizace, správu cechu měli řídit dva starší mistři. Hlinsko bylo výjimka a byl zde volen pouze jeden starší mistr.⁵ Pro tovaryše, který chtěl být v čele celého cechu a stát se jedním z mistrů, bylo nezbytné prokázat se rodným listem nejen svým, ale také svých rodičů. Pokud byl ženatý, musel prokázat, že obřad byl řádně proveden. Kromě toho bylo nutné získat měšťanské právo a předložit výhostní list, pokud nepocházel z okolí. Vedle tohoto dokladu byl povinen prokázat své řemeslné zručnosti a přispět do cechovní kasy finančním obnosem a donést 2 libry vosku. Porušení pravidel se samozřejmě trestalo. Buďto uvalením pokuty ve výši jednotek grošů nebo dokonce vyhoštěním z cechu. Finanční postih hrozil i těm, kteří by byli spatřeni při práci ve sváteční dny. Cech se snažil udržet nějakou prestiž, a proto se do něj nemohl dostat člověk, který nežil počestný život. Mezi tyto předem odmítnuté lidi patřili třeba zloději, cizoložníci nebo dokonce i nemanželští synové.⁶

Tento cech sdružoval hrnčíře z Hlinska, Svratky a okolí až do roku 1706, kdy byl rozdělen na hlinecký a svratecký. Hlinsku připadli i hrnčíři z Vítanova, Studnic, Jeníkova, Kameniček, Pláňav, Blatna, Hamrů, Kladna a Pasek.⁷ Hlinecký cech v tuto dobu sdružoval 15 hrnčířů, avšak o století déle jich bylo již 43.⁸ S nástupem plechových nádob začalo tradiční hrnčířství postupně slábnout. Zároveň byla ložiska hlíny téměř vyčerpána a nacházela se už jen u Svratky.⁹ To vedlo k postupnému konci cechu, který v roce 1870 zanikl definitivně.¹⁰

---

¹ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 66.

² Karel Václav ADÁMEK, *Cechovní zřízení na Hlinecku v XVII. A XVIII. Věku*, Praha 1899, s. 1.

³ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 30.

⁴ Karel Václav ADÁMEK, *K dějinám Hlinska a okolí*, Praha 1872, s. 10.

⁵ Tamtéž, s. 11.

⁶ Tamtéž, s. 8–9.

⁷ Karel Václav ADÁMEK, *Cechovní zřízení na Hlinecku v XVII. A XVIII. Věku*, Praha 1899, s. 1.

⁸ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 76.

⁹ Karel Václav ADÁMEK, *K dějinám Hlinska a okolí*, Praha 1872, s. 12.

¹⁰ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 34.

3.2 Tkalci

Jelikož obyvatelé Hlinska po dlouhá léta pěstovali len, tak nedílnou součástí hlineckých řemeslníků byli tkalci, kteří zde tuto surovinu zpracovávali jak pro vlastní užití, tak i na prodej.¹¹ Tkalcovský cech se řídil pravidly vydanými roku 1564 a obdobně jako cech hrnčířský sdružoval tkalce hlinecké i s tkalci z okolních vesnic, konkrétně Jeníkova, Kameniček a Skutče. Avšak o tři roky později se skutečtí tkalci osamostatnili. Později se však tkalcovský cech začal řídit novými pravidly schválenými roku 1694.¹² Tehdy se výroba příze a pláten neuskutečňovala celoročně, ale pouze v zimních měsících, protože v teplých měsících se pracovalo primárně na polích a v lesích. Co tkalci během týdne vyrobili, zpravidla v sobotu prodávali na trzích i ve vzdálenějších městech. Zanedlouho různí obchodníci len odkupovali a transportovali ho do přádelen lnu zejména v Podkrkonoší, konkrétně do Trutnova.¹³

Cech byl spravován dvěma cechmistry, kteří byli voleni každý rok. Při cechovních schůzích museli být oba přítomni. Za pozdní příchod byla pokuta 1 groš, za úplnou absenci 6 grošů. Zvláštní postavení se týkalo žen. Přestože se v dřívějších dobách tkalcovství věnovaly, tak nesměly být součástí cechu. Mistři nemohli dívky vyučovat tomuto řemeslu, jinak by hrozilo jejich vyloučení. Pokud byl tovaryš přichycen při práci s tzv. knapkyněmi, musel zaplatit pokutu ve výši 10 liber vosku.¹⁴ Jako u cechu hrnčířského, tak i tkalci museli vyznávat správnou, tedy katolickou víru a pravidelně navštěvovat mše ve sváteční dny a každou neděli.¹⁵ Pokud někdo zanedbával návštěvy kostela, hrozila mu opět pokuta.¹⁶ Pro dodržení rodinné tradice v řemesle byl každý syn mistra tkalcovského cechu bez povinnosti poplatku za přijetí a prokázání svých schopností přijat.¹⁷

Tkalcovský cech však začal v polovině 19. století upadat. V Hlinsku nebylo tolik práce, a tak se hlinečtí tkalci vydávali za prací do Vídně. Zde místním manufakturám sloužili jako poměrně levná pracovní síla. Vídeňští továrnici si všimli jejich zručnosti a uchýlili se k založení prvních manufaktur právě v Hlinsku, které bývalým členům cechu tkalcovského poskytovaly práci.¹⁸

---

¹¹ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 29.

¹² Karel Václav ADÁMEK, *Cechovní zřízení na Hlinecku v XVII. A XVIII. Věku*, Praha 1899, s. 1.

¹³ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 31.

¹⁴ Karel Václav ADÁMEK, *K dějinám Hlinska a okolí*, Praha 1872, s. 14.

¹⁵ Karel Václav ADÁMEK, *Cechovní zřízení na Hlinecku v XVII. A XVIII. Věku*, Praha 1899, s. 10.

¹⁶ Tamtéž, s. 6.

¹⁷ Tamtéž, s. 12.

¹⁸ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 29.

3. 3 Ostatní cechovní zřízení v období preindustriálním

Mimo výše uvedené cechy v Hlinsku figurovalo několik dalších cechovních zřízení. Fungoval zde cech společný řemesla novoševcovského, krejčovského, pekařského a kolářského, který na žádost hlineckých mistrů nechal obnovit Lev Burian Berka z Dubé roku 1609.¹⁹ Tento společný cech různých řemesel fungoval do počátku 18. století, kdy se rozpadl a vznikly tak cechy samostatné.²⁰ Opět zde byli každý rok voleni dva cechmistři. Pracovat o nedělích a během svátků bylo také zakázáno. Každý řemeslník musel dodržovat trochu jiná pravidla. Hlinečtí a skutečtí ševci mohli nakupovat kůže pouze u řezníků z tohoto cechu, aby na této regionální úrovni mohli všichni prosperovat. Kováři zas museli neustále disponovat podkovami a hřebíky pro přespolní i domácí zákazníky. Krejčím bylo nařízeno zdělat co nejvíce sukna pro své výrobky, aby se vyhnuli pokutě ve výši 5 liber vosku a 15 grošů a také nesměli zaměstnávat přespolní. Pekaři museli mít v nabídce dostatek chleba, aby nikdo nestrádal hladu.²¹

Jak již bylo zmíněno, cech se začal štěpit začátkem 18. století. První, kdo se osamostatnil, byli krejčí, kteří tak učinili 1. března 1715. O měsíc později se osamostatnili pekaři, kterým bylo také zakázáno provozovat pekařství a perníkářství zároveň. Podle řádu také na jejich území pod hrozbou čtyřdenního žaláře nesměli prodávat cizí pekaři.²² Kováři a koláři svůj samostatný cech založili roku 1724.²³ A v poslední řadě došlo k osamostatnění řezníků, kterým bylo taktéž ustanoveno, kolik dobytka smějí jednotlivci porazit, aby se všichni uživilí stejně.²⁴

3. 4 Druhý život doby preindustriální

3. 4. 1 Památkové rezervace Betlém

Preindustriální období v dnešních dnech připomíná stále Památková rezervace Betlém, která se nachází v centru města. Její historie sahá snad až do 12. století, avšak zachovalé budovy pochází ze století osmnáctého.²⁵ Základní stavební materiál těchto domků bylo dřevo, neboť toho bylo v zalesněném okolí dostatek. Jedná se o roubené chaloupky s šindelovými střechami a lomenicemi.²⁶ Prvními obyvateli těchto dřevěných roubenek byli právě pro Hlinsko charakterističtí hrnčíři. V okolí jejich obydlení se nacházela ložiska kvalitní hlíny, která byla pro jejich řemeslo nepostradatelným zdrojem.²⁷ Po definitivním zániku původního hrnčířství se

¹⁹ Karel Václav ADÁMEK, *K dějinám Hlinska a okolí*, Praha 1872, s. 14.

²⁰ Tamtéž, s. 16.

²¹ Karel Václav ADÁMEK, *Cechovní zřízení na Hlinecku v XVII. A XVIII. Věku*, Praha 1899, s. 21–23.

²² Karel Václav ADÁMEK, *K dějinám Hlinska a okolí*, Praha 1872, s. 18.

²³ Tamtéž, s. 16.

²⁴ Tamtéž, s. 20–21.

²⁵ Ilona VOJANCOVÁ, *Soubor lidových staveb Vysočina*, Hlinsko 2011, s. 14.

²⁶ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 77.

²⁷ Magda KŘIVANOVÁ, *30 let souboru lidových staveb Vysočina*, Hlinsko 2002, s. 49.

obyvatele těchto domů začali věnovat domácímu tkalcovství a dalším různým řemeslům. Například ševcovství, klempířství či hračkářství.²⁸ V prvních letech 19. století se zde začaly objevovat modernější zděné domky s prvky klasicismu. S postupným upouštěním od původních řemesel a nastupujícím vlivem průmyslu se z těchto domků stávaly příbytky továrních dělníků.²⁹ Až do konce 60. let 20. století byl hlinecký Betlém obydlen původními obyvateli.³⁰ U vybraných domků z této památkové rezervace máme i detailnější informace o jejich historii.³¹

3. 3. 2 Charakteristika jednotlivých domků

Domek č. p. 178 byl postaven v druhé polovině 18. století. Prvním doloženým majitelem byl hrnčířský mistr Tomáš Dřevíkovský. Na jeho řemeslo odkazuje dochovaná hrnčířská pec. Po zániku řemesla roku 1870 připadl dům do vlastnictví rodiny Pickových a Akrmanových, kteří zde provozovali řeznictví.³²

Vznik domku č. p. 362 se datuje do konce 18. století. Prvním doloženým majitelem byl hrnčíř Josef Prokop. Během dvou století své existence se zde vystřídalo mnoho rodin různých profesí. Kromě zmíněného hrnčíře i pekař, bednář, tkadlec či tovární dělník.³³

Domek č. p. 159 má ve štítě napsáno, že byl vystaven roku 1765, ale jedná se pouze o rok přestavby. Pravděpodobně byl vystaven v první polovině 18. století. V domku se nachází postel s datováním roku 1726. Uvnitř se nachází ruční tkalcovský stav a další zařízení potřebné k domácímu zpracování lnu. Pár let během 19. století se v domku i vyučovali žáci 1. a 2. třídy. Domek byl obýván až do 80. let 20. století.³⁴

Domek č. p. 318 z konce 18. století je spjat s početnými rodinami tkalcovských mistrů. S probíhající industrializací sloužil jako obydlí pro textilní dělníky. Součástí domku je i pilníkářská dílna.³⁵

---

²⁸ Ilona VOJANCOVÁ, *Soubor lidových staveb Vysočina*, Hlinsko 2011, s. 14.

²⁹ Magda KŘIVANOVÁ, *30 let souboru lidových staveb Vysočina*, Hlinsko 2002, s. 49.

³⁰ Muzeum v přírodě Vysočina, Památková rezervace Betlém.

³¹ Ilona VOJANCOVÁ, *Soubor lidových staveb Vysočina*, Hlinsko 2011, s. 16–18.

³² Muzeum v přírodě Vysočina, Památková rezervace Betlém.

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž.

Domek č. p. 62 byl dostaven roku 1777 a patřil Františku Vtípilovi. Počátkem 20. století zde bydlel jistý pan Josef Plíšek, který pracoval jako tkadlec v jednom z místních textilních podniků. Jeho manželka si v tomto domku přivydělávala jako švadlena.³⁶

Další domek č. p. 158 vyrostl v první polovině 18. století a vyráběly se soustružené dřevěné hračky.³⁷

3. 4. 3 Oživlá tradice výroby žinylky

Žinylka, tkanina s výrazným vlasovým povrchem, se objevila kolem roku 1750 ve Francii. Původně byla vyráběna z přírodního hedvábí a tkaly se z ní věhlasné gobelíny, tapisérie a závěsy pro vysoké společenské vrstvy. Český výraz žinylka byl přejat z francouzského slova *chennile*, česky housenka. Žinylka se stala významným oborem ručního tkalcovství hlavně v Hlinsku. Z domovské Francie se žinylka šířila do řady evropských zemí. Do Hlinska v Čechách se dostala z Vídně kolem roku 1880 zásluhou podnikatele Josefa Laška.³⁸ Ten roku 1903 založil první textilní továrnu na výrobu tkaných žinylkových koberců. Ředitel Josef Lašek výrazně změnil výrobní proces žinylky. Původní přírodní hedvábí, které se používalo k výrobě ve Francii, nahradil levnější a dostupnější jutou (celulózové viskózní vlákno). Další výhodou inovace byla libovolná možnost barvení tkaniny. Za svou inovaci byl otec hlinecké žinylky Josef Lašek oceněn Zlatým křížem císaře Františka Josefa I.³⁹ Na jeho památku byla pojmenována ulice Laškova a město Hlinsko získalo přezdívku „malá Vídeň“.⁴⁰ Největší rozmach výroby žinylkových textilií v Hlinsku spadá do období první republiky. Koberce z hlinecké výroby se staly součástí zakázky pro britskou panovnickou rodinu, pro Buckinghamský palác v Londýně.⁴¹ Počátek konce zahájila druhá světová válka, která přinesla smrt většiny židovských majitelů hlineckých textilních továren. Poválečné změny ve společnosti a rok 1948 způsobily postupný útlum produkce žinylkového zboží.⁴²

Příběh ručně tkané žinylky opět ožil v roce 2012 díky Josefu Fidlerovi. O tři roky později si pronajal historický domek v památkové rezervaci Betlém, kde po desítky let žily generace hlineckých tkalců. Zde došlo k znovuvzkříšení poctivého tkalcovského řemesla. Byly pořízeny speciální ruční stavy na tkaní předdílů dle původního, který je dnes k vidění jako součást

---

³⁶ Ilona VOJANCOVÁ, *Soubor lidových staveb Vysočina*, Hlinsko 2011, s. 16.

³⁷ Tamtéž, s. 18.

³⁸ Magda KŘIVANOVÁ, Ilona VOJANCOVÁ, *Žinylka, probuzený unikát*, Hlinsko 2020, s. 5.

³⁹ Muzeum v přírodě Vysočina, Památková rezervace Betlém.

⁴⁰ Magda KŘIVANOVÁ, Ilona VOJANCOVÁ, *Žinylka, probuzený unikát*, Hlinsko 2020, s. 5.

⁴¹ Muzeum v přírodě Vysočina, Památková rezervace Betlém.

⁴² Magda KŘIVANOVÁ, Ilona VOJANCOVÁ, *Žinylka, probuzený unikát*, Hlinsko 2020, s. 5.

expoziční v Městském muzeu a galerii Hlinsko.⁴³ V současné době Josef Fidler ručně vyrábí žinylku v Tkalcovně na Betlémě v Hlinsku jako jediný na světě. Úzce spolupracoval s jediným žijícím pamětníkem výroby žinylky v Hlinsku, s panem Otakarem Volejníkem. Pan Volejník pracoval do poloviny 60. let 20. století v hlinecké textilce, která vyráběla žinylkové tkaniny. Byl svědkem i zrušení výroby unikátní žinylky v roce 1981. Zásadou pana Volejníka se do rukou Josefa Fidlera dostaly kompletní postupy výroby a další dokumentace, kterou zachránil při likvidování výroby. Originální, původní „paprsek“, důležitá součást tkalcovského stavu k výrobě žinylky od pana Volejníka je součástí dnes nejmenšího stavu, na kterém se tká opět hlinecká žinylka.⁴⁴

---

⁴³ Tamtéž, s. 6.

⁴⁴ Ústní sdělení pana Josefa Fidlera, 7. 7. 2023 v Hlinsku.

4. Období industriální

4.1 Před rokem 1948

Za počátek doby industriální v Hlinsku lze považovat rok 1851, kdy zde byla zřízena první manufaktura na výrobu textilního zboží. Jednalo se o firmu Filipa Haase, kde se vyráběl široký sortiment látkového zboží. Například samety, plyše nebo potahové bavlněné a hedvábné látky.⁴⁵ Filip Haas měl s tímto odvětvím již léta zkušeností, protože svou první tkalcovnu založil už v roce 1810 v Gumperdorfu. Po celou dobu se snažil tkalcovské stroje a metody výroby různých látek zdokonalovat na základě nových poznatků z fyziky v textilní výrobě, čímž si vysloužil mnohá ocenění jak v českých, tak i rakouských a německých zemích.⁴⁶ Svého času po rozšíření továrny v roce 1858 zaměstnával stovku tkalců.⁴⁷

Pouhý rok po vzniku této manufaktury byl založen další závod. Tím byla koželuzna Františka Malinského, kde se vyráběla obuv a později kožená výstroj pro armádu. Zprvu pouze pro armádu rakouskou, ale později při převzetí podniku synem Janem i pro armádu bulharskou. Toho času kolem roku 1880 továrna zaměstnávala až 150 lidí, avšak v roce 1890 po smrti Jana Malinského zcela zanikla.⁴⁸

Tkalcovský průmysl v 50. letech 19. století sílil a k ostatním firmám se přidala firma Josefa Taussiga, která vedle pláten vyráběla i bavlněné a jutové koberce. Toho času zaměstnávala 700 lidí a exportovala své produkty do zahraničí.⁴⁹ Z oněch sedmi set zaměstnanců se 250 věnovalo výrobě plátna a 450 výrobě koberců.⁵⁰ V roce 1903 firma zakoupila továrnu od Františka Justa, díky čemuž rozšířila svůj sortiment o šály, šátky a módní zboží.⁵¹

V roce 1897 vznikla i dílna ručního vyšívání pana Ludvíka Zinnera, kde se pracovního procesu účastnilo až 800 dělnic.⁵²

Největší továrnou z období před první světovou válkou zaměstnávající okolo 600 lidí byla tkalcovna Samuel Taussig a synové,⁵³ která byla vystavěna v letech 1888 až 1890.⁵⁴ Jednalo se

---

⁴⁵ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 82.

⁴⁶ Biografický slovník českých zemí, Praha 2018, s. 11.

⁴⁷ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 31.

⁴⁸ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 35,

⁴⁹ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 72.

⁵⁰ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 29.

⁵¹ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 32.

⁵² Tamtéž, s. 35.

⁵³ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 73.

⁵⁴ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 35,

o císařskou královskou tkalcovnu, která disponovala moderními mechanickými tkalcovskými stroji z Anglie.⁵⁵ Hlavní centrála této továrny sídlila ve Vídni.⁵⁶ Dále zde byla barvírna a zařízení pro impregnaci. Právě specialitou této firmy byla impregnovaná celtovina pro všechny druhy zde vyráběných stanů. Mimo jiné v této továrně produkovali plachty, pytle a filtrační plátna pro jiné podniky. Tyto produkty nejčastěji putovaly do různých cukrovarů, cementáren nebo lihovarů.⁵⁷ V časech první světové války továrna zaměstnávala až 3000 lidí, kteří zde šili textilie pro vojsko.⁵⁸

Další textilní odvětví, které se v Hlinsku na počátku 20. století začalo rozvíjet, bylo kožešnictví. O to se zasloužili kožešníci, kteří pocházeli hlavně z Vídně.⁵⁹ Zakladatelem prvního podniku s tímto zaměřením byl hlinecký rodák Josef Tlustý, který položil základy kožešnického průmyslu v Hlinsku.⁶⁰ Ten byl již od roku 1894 společníkem jedné vídeňské kožešnické firmy, načež si po návratu do Hlinska v roce 1903 založil firmu vlastní.⁶¹

Působení tolika textilních firem si vyžádalo nutnost zřízení moderních barvíren látek. Vznik prvních lze datovat od přelomu 19. a 20. století. Takovou živnost si vedli pánové Jan Sládek anebo Bohuslav Rozvoda, který se též věnoval výrobě koberců, zejména žinylkových, které putovaly až do Milána v Itálii.⁶²

Nedílnou součástí hlineckého podnikání byla i kovovýroba. Mezi tradiční zaměření patřila výroba pilníků. Mezi Hlinskem a Svratkou fungovalo několik domácích pilníkářských dílen. Tyto schopné lidi zaměstnala roku 1908 nově vzniklá firma Tlustý a Löwy. Jejich pilníky si našly klientelu v Uhrách, na Balkáně nebo dokonce ve Švýcarsku. Od roku 1890 existovala také zámečnická firma Karla Chuaraina. Ta se specializovala na výrobu hasičského vybavení, například seker a žebříků.⁶³

Jedním z významných milníků pro rozvoj průmyslu v Hlinsku byla výstavba železniční tratě. První návrhy na její výstavbu byly zveřejněny roku 1862 v Národních listech a zejména na Českomoravské vysočině se setkaly s vřelým ohlasem. Jednalo se konkrétně o dráhu mezi

---

⁵⁵ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 73.

⁵⁶ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 33.

⁵⁷ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 73.

⁵⁸ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 33.

⁵⁹ Tamtéž, s. 76.

⁶⁰ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 43.

⁶¹ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 86.

⁶² *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 34.

⁶³ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 89.

Pardubicemi a Jihlavou.⁶⁴ Celý proces plánování železnice neprobíhal lehce, protože i další obce žádaly, aby přes ně ona železnice vedla. Naštěstí pro Hlinsko bylo dne 17. září 1865 schváleno vystavění hlavního železničního přechodu právě nad městem Hlinskem. Železnice tedy vedla stanicemi Pardubice, Chrudim, Slatiňany, Chrast, Skuč, Hlinsko, Ždírec, Chotěboř, Rozsochatec a Německý Brod.⁶⁵ Avšak do započetí stavby uběhlo ještě pár let, neboť slavnostní zahájení stavby se konalo dne 15. srpna 1869.⁶⁶ Město událost zahájení stavby opravdu oslavovalo. Pořádal se slavnostní průvod a hostina, dokonce zazněla budoucí hymna „Kde domov můj“.⁶⁷ První vlak byl vypraven 16. května 1871, tedy pouhé dva roky po zahájení stavby.⁶⁸ Později se tako uvažovalo o rozšíření železniční trati z Hlinska do Ústí nad Orlicí a také do Litomyšle. Jednalo se o tom téměř celá 80. léta 19. století, avšak všechny naděje na tuto výstavbu se rozplynuly.⁶⁹

Po výstavbě železnice došlo k celkovému rozrůstání města, proto bylo potřeba dláždit infrastrukturu. To bylo podnětem ke vzniku místního kamenoprůmyslu. Prvním těžařem byl vídeňský podnikatel Lehnfeld, který roku 1893 přivedl do Hlinska rakouské kameníky.⁷⁰ Avšak největším průkopníkem a zakladatelem dosud fungujícího kamenolomu byl pan Josef Rozsypal. Ten roku 1902 odkryl obří ložisko tmavé žuly v nedalekém Srní. K němu se v roce 1912 přidal i pan Jan Matula, správce trhovokamenických lomů. Jejich žula se podílela na výstavbě několika významných lokalit. Řadíme mezi ně dlažbu na pražském ruzyňském letišti nebo Národního divadla. Později byla také použita k výstavbě mohyl v nedalekých Ležákách.⁷¹

Na doposud rostoucí hlinecký průmysl dopadla krize způsobena anexí Bosny a Hercegoviny mezi lety 1908 a 1909, kterou následovala první balkánská válka v letech 1912 a 1913.⁷² Důvodem této krize bylo to, že většina zboží z místních továren byla exportována právě do těchto válkou zasažených zemí. Tato náhlá ztráta odbytiště hlineckých výrobků způsobila místním podnikům znatelné finanční ztráty, které vyústily k propouštění. O práci v tu dobu přišlo 2633 lidí.⁷³ Hlinečtí podnikatelé nechávali pracovat pouze starší pracovníky, pro které bylo i tak málo práce. Městská rada se snažila hlinecké ekonomice pomoci peticí, kterou podala

---

⁶⁴ Karel Václav Adámek, *Z dějin okresu hlineckého. Díl 1*, Hlinsko 1909, s. 44–45.

⁶⁵ Tamtéž s. 49–50.

⁶⁶ Tamtéž s. 58.

⁶⁷ Tamtéž s. 60.

⁶⁸ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 33.

⁶⁹ Karel Václav Adámek, *Z dějin okresu hlineckého. Díl 1*, Hlinsko 1909, s. 62–65.

⁷⁰ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 35.

⁷¹ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 90–91.

⁷² Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 45.

⁷³ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku, Žehušice* 2004, s. 68.

vládě. V té žádali, aby stát místo válčení začal jednat o míru a provedl v Hlinsku práce, které byly vyprojektovány již před touto krizí a místním nezaměstnaným lidem by se tak dostalo nějakého zaměstnání.⁷⁴

Po první světové válce nastala konjunktura zejména v odvětví textilního průmyslu.⁷⁵ Z podniků se zaměřením na textilní výrobu, které zde vznikly před válkou, zbylo pouze sedm. Jedou z firem byla například firma Josef Taussig, která vyráběla jutové koberce, šály, šátky či záclony.⁷⁶ Probíhala zde i výroba módního zboží, které se vyváželo až do Indie.⁷⁷ Podnikem zabývajícím jutovým zbožím byla i firma Klazar se zaměřením opět na koberce a nábytkové látky či firma Reichmann & Brügel.⁷⁸ Obecně v Hlinsku byla výroba koberců celkem hojně zastoupena několika dalšími firmami, jako kupříkladu firmy Alois Cach, František Kaufmann, Karel Šíma anebo František Ruprecht.⁷⁹ Další byla obří továrna Samuel Taussig a synové, kde se vyrábělo plachtové zboží, tedy primárně stany, ale také hadice, pytle či technické tkaniny pro ostatní průmysl a vojenské potřeby. Žinylkové koberce, záclony, nástěnky či bavlněné pokrývky vyráběla firma Marvan, Žemlička a Sádovský. Plyšové zboží vznikalo ve firmách Daniel Spitzer a Stodolowsky či Moric Fuhrmann, kde se mimo jiné věnovaly i výrobě imitací perských koberců.⁸⁰

Ve třicátých letech v Hlinsku dominoval stále tradiční textilní průmysl. Ten byl zastupován 25 firmami. Jednu z nich vlastnil Karel Sokol, jehož továrna za dobu své existence vystřídala mnoho majitelů. Zakladatelem byl pan Josef Lašek, po němž bývala i pojmenována jedna z hlineckých ulic.⁸¹ Ten roku 1903 postavil továrnu na výrobu jutových koberců, kterou za krátko prodal panu Gustavu Pickovi, původem z Vídně. Ten vedle koberců zahájil i výrobu nábytkových látek. Závod poté putoval do rukou firmě Taussig a Weiskopf, od které směřovala do vlastnictví firmy Feiwel. Předposledním vlastníkem před Kalem Sokolem byl pan Karel Liška. Nutno ještě zmínit, že původní majitel Josef Lašek byl prvním, kdo k výrobě žinylky použil jutové příze místo dosud užívaných drahých materiálů. Za své zásluhy byl vyznamenán Zlatým záslužným křížem.⁸² Hlinecké výrobky nebyly určeny pouze pro regionální trh, ale byly

---

⁷⁴ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 45.

⁷⁵ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 75.

⁷⁶ *Památník Sokola v Hlinsku*, Hlinsko 1930, s. 43.

⁷⁷ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 85.

⁷⁸ *Památník Sokola v Hlinsku*, Hlinsko 1930, s. 43.

⁷⁹ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 85.

⁸⁰ *Památník Sokola v Hlinsku*, Hlinsko 1930, s. 43.

⁸¹ *Památník Sokola v Hlinsku*, Hlinsko 1930, s. 42.

⁸² *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 33–34.

exportovány do celého světa.⁸³ Například místní kožešnické výrobky putovaly z hlineckých továren až do Anglie, Švédska či Švýcarska.⁸⁴ Všeobecný rozvoj průmyslu zasáhla Velká hospodářská krize. Pokles anglické libry způsobil omezení výroby hlavně textilních firem. Snižovaly se mzdy a docházelo ke stávkám dělníků. Ze všech odvětví bylo nejméně zasaženo kožešnictví.⁸⁵

Druhá světová válka dopadla i na hlinecký průmysl. Nejvíce zasažena byla právě židovská komunita, která vlastnila většinu průmyslových podniků v Hlinsku. Vedle rodiny Taussigů padlo za oběť nacistických rasových zákonů téměř 40 hlineckých židů. Všem byla zmrazena bankovní konta a zabaveny cenné papíry včetně akcií jejich podniků. Hlinečtí Židé byli odváženi do Terezína, odkud byli mnozí transportováni do Osvětimi.⁸⁶ Nacisty perzekuovanými židovskými továrníky z Hlinska byli Rudolf Schulhof, továrník Kaufmann, Moric Fuhmann, Daniel Spitzer, celá rodina Schurova a Taussigova, Jindřich Löwy a Arnošt Perkowitsch.⁸⁷ Po skončení války jeden z přeživších zástupců židovské komunity, František Schur, odkázal svoji rodinnou vilu městu, aby zde zřídilo domov dětí. Vilu neměl s kým sdílet, neboť celá jeho rodina zahynula v koncentračním táboře.⁸⁸

4.2 Po roce 1948

K následujícímu dění v průmyslové výrobě vedlo několik faktorů. Po druhé světové válce mnoho obyvatel Československa vnímalo Rudou armádu jako osvoboditele, což nepochybně přispělo k posílení komunistických idejí. Navzdory vítězství Komunistické strany Československa (KSČ) v parlamentních volbách roku 1946 tato strana v Hlinsku nezvítězila.⁸⁹ To však nezbránilo tomu, aby se zde KSČ ujala moci po únoru roku 1948, kdy byly znárodněny všechny kožešnické, textilní, stavitelské a kamenosochařské firmy.⁹⁰

Ze 33 textilních firem 19 zcela zaniklo. Zbylé se spojily do nového národního podniku Toko, později Plyšan. Mezi znárodněné podniky patřily například firmy Ruprecht, Fuhmann, Bouška, Spitzer nebo Kaufman, které zde fungovaly ještě před první světovou válkou.⁹¹ Později byly ještě přičleněny firmy Marvan, Šíma a Akrman. Roku 1968 došlo k přetvoření do

---

⁸³ *Památník Sokola v Hlinsku*, Hlinsko 1930, s. 42.

⁸⁴ Státní oblastní archiv Hradec Králové (dále jen SOA HK), fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. IV-2/1, kart. 11.

⁸⁵ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 37.

⁸⁶ Tamtéž, s. 39.

⁸⁷ Alžběta LANGOVÁ, Renáta RŮŽIČKOVÁ, *Stopy Židů v Pardubickém kraji*, Pardubice 2018, s. 92.

⁸⁸ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 40.

⁸⁹ Josef HORÁK, *Hlinecko sborník příspěvků č. 1*, Hlinsko 1993, s. 21.

⁹⁰ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 40–41.

⁹¹ SOA HK, fond Dekora, s. p., Hlinsko v Čechách, sign. 04.06, kart. 6.

národního podniku Bytex.⁹² V kožešnickém průmyslu vznikl národní podnik KARA a družstvo Vzor.⁹³ Bývalý SATAS byl přeměněn v národní podnik Technolen.⁹⁴ V oboru strojírenském se z firem Prošvic a ESA vytvořil národní podnik Elektro-Praga. Ten byl později jediným samostatným podnikem v Hlinsku, protože z ostatních se staly pouze pobočné závody s ředitelstvím v jiných městech.⁹⁵ K závodu byly připojeny výrobní prostory textilních firem Cach, Šíma a Kavalírová. Výrobna pilníků Tlustý a Löwy přešla do národního podniku Tona.⁹⁶ Ten měl být v roce 1960 z Hlinska přesunut do města Pečky, ale díky vykazování vysoké produkce k tomu nedošlo.⁹⁷ Lom Matula se stal součástí Českomoravského průmyslu kamene.⁹⁸ Potravinářské podniky v Hlinsku zastupovala mlékárna Nestlé, začleněná do Podniku mléčné výživy a Společenský pivovar, který byl začleněn do Východočeských pivovarů.⁹⁹

Koncem 50. let se v podnicích zřizovaly závodní ordinace. Ty poskytovaly povinné očkování a pravidelné prohlídky zaměstnanců.¹⁰⁰ V podnicích byly také zřizovány závodní jídelny. Podniky také budovaly školky a jesle pro děti jejich zaměstnanců. Vlastní školkou disponovaly podniky Elektro-Praga, Plyšan a Technolen. Tyto tři podniky a KARA měli také vlastní autobusy, které využívaly na cesty za rekreačními pobyty či na dětské tábory. Dětské tábory si také podniky spravovaly samy.¹⁰¹

S novým režimem se začaly formovat Lidové milice, které tvořili dělníci z každého podniku. První vznikla v národním podniku Technolen ihned v únoru 1948 a byla tak ustanovena jednotka 19 příslušníků strany, jejíž prvním velitelem byl Jaroslav Karlík. V podniku Elektro-Praga vznikla jednotka Lidových milic koncem března 1948 a čítala 30 příslušníků, kterým zprvu velel Antonín Mífek. V podniku Plyšan měla jednotka pouze 9 členů a velel jim Josef Gregor. PMV (Průmysl mléčné výživy) disponoval 12 příslušníky pod vedením Otty Vymetala. KARA neměla samostatnou jednotku, protože byla přičleněna k Lidovým milicím Elektro-Pragy, do které přispívala 10 členy. Jednotky Lidových milic se primárně připravovaly na obranyschopnost uvnitř země, ale také na další různé úkoly. Mezi tyto úkoly patřila výpomoc

---

⁹² Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 75

⁹³ Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971, s. 87.

⁹⁴ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 05.02, kart. 4.

⁹⁵ Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971, s. 88.

⁹⁶ Josef HORÁK, *Hlinecko sborník příspěvků č. 2*, Hlinsko 1994, s. 5.

⁹⁷ Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971, s. 88.

⁹⁸ Lom MATULA, *Historie Lomu Matula*, [online]. [cit. 3. 7. 2023], dostupné z <https://lom-hlinsko.cz/>.

⁹⁹ Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971, s. 83.

¹⁰⁰ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 41.

¹⁰¹ Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971, s. 91.

při zavádění JZD, zajišťování pořádku při měnové reformě nebo střežení klíčových objektů jako byla banka, pošta či výrobní závody.¹⁰²

Mezi lety 1948 a 1989 byly všechny podniky pod národní správou. Kromě několika změn v 50. letech, jako určitá modernizace, přesun sídel ředitelství do jiných měst či budování sociálních zařízení, se sortiment místních závodů neměnil. Velké změny ale přinesl skloněk roku 1989, kdy se znovu nastolila demokracie, která již vývoj města znatelně ovlivnila. Velkou změnu představoval přesun podniků do soukromého vlastnictví, který nastartoval hospodářský růst.¹⁰³ Objevilo se mnoho nových obchodů s obuví, textilem nebo elektrospotřebiči. Avšak transformační proces nebyl ještě v první polovině 90. let úplný. Mnoho dědiců firem nenavázalo na předsocialistickou rodinnou tradici v podnikání. Naopak Městský úřad v Hlinsku zahájil modernizaci vybavenosti města. Byla provedena plynofikace, posílena rozvodna elektrické sítě a vystavěna čistírna odpadních vod.¹⁰⁴

---

¹⁰² Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971, s. 130–131.

¹⁰³ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 41.

¹⁰⁴ Josef HORÁK, *Hlinecko sborník příspěvků č. 2*, Hlinsko 1994, s. 6.

5. Nejvýznamnější podniky v Hlinsku

5.1 KARA

Podnik KARA vznikl spojením několika kožešnických firem do jednoho národního podniku. O příběhu jednotlivých hlineckých firem, které se staly jeho součástí, budou vyprávět následující podkapitoly.

5. 1. 1 Akciová společnost pro průmysl kožešnický

Dějiny tohoto závodu sahají do roku 1903, kdy pan Josef Tlustý v Hlinsku zřídil kožešnickou dílnu.¹⁰⁵ Pan Tlustý se narodil v Hlinsku do chudé tkalcovské rodiny. Ve svých 14 letech opustil rodné město a odešel do Vídně, kde se u kožešníka J. Weisera vyučil tomuto řemeslu. Zde se ve svých 21 letech vydává na dráhu podnikatele, kdy se soustředí na výrobu drobných kožešinových výrobků a navazuje obchodní styky s většími firmami.¹⁰⁶ V roce 1894 se stal společníkem firmy Tlustý, Knöpfelmacher a spol.¹⁰⁷ Jeho intenzivní pracovní nasazení sebou přineslo i zdravotní problémy, kvůli kterým se tento pracovitý podnikatel vydal na zdravotní cestu do rodného města Hlinska. Zde ho napadla myšlenka o založení pobočného závodu jeho vídeňské firmy. Tento nápad se roku 1903 stává realitou, když v Hlinsku založil kožešnickou dílnu, do které přivedl své učně z Vídně.¹⁰⁸ Ještě toho roku bylo firmě nařízeno obecním úřadem v Hlinsku zajistit stříkačky a kádě s vodou v dílnách kvůli hygienickým opatřením.¹⁰⁹ Firma rostla a tak pan Tlustý stavěl další domy. První již v roce 1905¹¹⁰ a další stavba následovala o dva roky později.¹¹¹ Současně s růstem výrobních kapacit v Hlinsku firma buduje pobočné závody i v dalších evropských městech, mezi které patřil Londýn, Berlín nebo Paříž.¹¹² Posléze se roku 1910 firma spojuje s další firmou a vzniká Společnost pro průmysl kožešnický Tlustý, Knöpfelmacher a spol. Julius Freud.¹¹³ Těsně před válkou firmu ze zdravotních důvodů opouští pan Josef Tlustý a vedoucím se stává pan Richard Shulhof.¹¹⁴

Ač ve světě zuřila válka, tak firma nezháhala a rostla. Příkladem toho může být zřízení další dílny v továrně firmy Vajshajtl. V této bývalé tkalcovně mělo probíhat vyčiňování kůží.¹¹⁵ Tato

¹⁰⁵ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 43.

¹⁰⁶ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 36.

¹⁰⁷ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 86.

¹⁰⁸ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 37.

¹⁰⁹ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/22, kart. 1.

¹¹⁰ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/23 kart. 1.

¹¹¹ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/25, kart. 1.

¹¹² *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 37.

¹¹³ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 76.

¹¹⁴ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. II-1/3, kart. 5.

¹¹⁵ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. VI-1/2, kart. 12.

činnost však byla firmě v roce 1919 zakázána, neboť kůže zde vyráběné pro válečné kožichy již nebyly třeba a navíc se hromadily stížnosti na znečišťování okolí v důsledku této činnosti.¹¹⁶ V roce 1916 hrozila panu Schulhofovi pokuta ve výši 300 korun či vězení na 30 dní za nepovolené praní kůží v řece Chrudimce. Vězení se chtěl samozřejmě vyhnout, tudíž pokutu zaplatil.¹¹⁷

Roku 1921 bylo firmě městským úřadem schváleno vystavět dům pro úředníky a dělníky.¹¹⁸ Celkové náklady na tuto stavbu činily 235 381 korun, což svědčí o pokračující dobré finanční situaci firmy.¹¹⁹ Pro další modernizaci firmy posloužila výstavba elektrického osobního výtahu v roce 1925.¹²⁰

Počátkem 30. let přichází do firmy pan František Schur, zeť pana Richarda Schulhofa.¹²¹ Po hospodářské krizi, která podnik zasáhla, se okolo roku 1934 začal odbyt společně s exportem zase zvyšovat. V roce 1935 se majitele usnesli, že je situace opět stabilní a začali uvažovat nad myšlenkou nové právní formy jejich firmy, a to akciové společnosti. K této přeměně mělo dojít 1. ledna 1936. A tak vznikla „Akciová společnost pro průmysl kožešnický“¹²² Krátce na to pan Richard Schulhof zemřel a 17. listopadu 1936 připadlo dědictví jeho manželce Františce Schulhofové a dceři Marii Schurové. Potvrdil to Okresní soud v Hlinsku dne 15. prosince 1936, tedy necelý měsíc po smrti Richarda Schulhofa.¹²³ Další ranou po hospodářské krizi ve 30. letech byl začátek druhé světové války, navzdory které byla firma nadále schopna vyrábět své zboží.¹²⁴

Rodina Schurova, včetně Františka Schura, Františky Schurové a Marie Schulhofové, byla židovského původu, což jim po příjezdu německých okupantů způsobilo mnoho problémů. Ti jim zabavili jejich továrnu i rodinnou vilu. František Schur ovšem dokázal utéct do zahraničí.¹²⁵ Firmě se dostalo nového vedení. Novými řediteli byli jmenováni pánové Antonín Dlab a František Maršík. Ti však byli donuceni přijmout dva německé spolumajitele, Artura Richtera a Karla Grusse.¹²⁶ V období druhé světové války bylo této společnosti dovoleno zřídit výrobu

---

¹¹⁶ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/65, kart. 1.

¹¹⁷ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. II-1/12, kart. 5.

¹¹⁸ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/21, kart. 1.

¹¹⁹ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. VI-2/2, kart. 12.

¹²⁰ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. VI-3/6, kart. 12.

¹²¹ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/53, kart. 1.

¹²² SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/55, kart. 1.

¹²³ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/57, kart. 1.

¹²⁴ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/4, kart. 1.

¹²⁵ Český rozhlas Pardubice, *Františkovi Schurovi se manželku ani děti zachránit nepodařilo* [online]. [cit. 11. 4. 2023], dostupné z <https://pardubice.rozhlas.cz/zmizele-zidovske-pribehy-8288622/13>.

¹²⁶ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. II-4/6, kart. 1

i na Slovensku po dohodě se slovenskými ministerstvy vnitra, hospodářství a financí. Byl zde složen kapitál ve výši 500 000 korun slovenských.¹²⁷ Není tajemstvím, že firma během války obchodovala s Německem, o čemž vypovídá zakázka na 54 000 králičích vest pro Wehrmacht.¹²⁸

Po válce se firma vymanila z rukou německých okupantů, avšak problémy začala dělat osvoboditelská Rudá armáda. Do firmy totiž 19. května 1945 dorazil sovětský major Štětínský, který po prohlídce budovy a skladu považoval firmu za válečnou kořist. Budovy nechal obklíčit sovětskými vojsky, která následně zboží z továrny odvážela. Československé vládě byla zaslána zpráva, aby podnikla určité kroky k navrácení tohoto rozkradeného majetku firmy. Ta uspořádala jednání v Praze se sovětským velvyslancem, kde se na navrácení odcizených věcí dohodli. Pod tuto dohodu se podepsal i major Štětínský.¹²⁹ Hodnota tohoto odcizeného zboží čítala téměř 11 a půl milionu korun.¹³⁰ V roce 1947 bylo přepsáno 2250 akcií firmy panu Františku Schurovi jako pozůstalost po Františce Schulhofové a 950 akcií po Marii Schurové,¹³¹ které zahynuly v koncentračním táboře v Osvětimi.¹³²¹³³

Začátkem roku 1948 byla zřízena KARA, národní podnik, kam měla být začleněna i Akciová společnost pro průmysl kožešnický. Ta se tomuto začlenění snažila zabránit a argumentovala tím, že dle prezidenta republiky nebyl kožešnický sektor průmyslu součástí znárodnovací akce. Dalším argumentem bylo, že majitelem firmy byl člověk, který nebyl německé národnosti a ani během války nekolaboroval s nacisty.¹³⁴ Zároveň byly znárodněny i domy, které zdědil František Schur a nabízel je k pronájmu.¹³⁵ Napříč všem snahám o vyhnutí se znárodnění, byla firma červnu roku 1948 znárodněna a začleněna do národního podniku KARA, kožešnické závody. V září toho roku byla ustanovena nová podniková rada. KARA v tu dobu slučovala několik kožešnických závodů z různých měst. Mezi tyto závody mimo Hlinsko patřili také Strážnice, Kosova Hora, Praha, Písek, Česká Skalice a Trutnov.¹³⁶

---

¹²⁷ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/10, kart. 1.

¹²⁸ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. V-1/3, kart. 12.

¹²⁹ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. VI-4/6, kart. 12.

¹³⁰ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. VI-4/6, kart. 12.

¹³¹ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/91, kart. 2.

¹³² holocaust.cz, *Františka Schulhofová*, [online]. [cit. 11. 4. 2023], dostupné z

<https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/122485-frantiska-schulhofova/>.

¹³³ holocaust.cz, *Marie Schurová*, [online]. [cit. 11. 4. 2023], dostupné z <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/122710-marie-schurova/>.

¹³⁴ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/93, kart. 2.

¹³⁵ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/99, kart. 1.

¹³⁶ SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/100, kart. 2.

5. 1. 2 Rudolf Tichý a synové

Firmu založil bývalý zaměstnanec výše zmíněného pana Josefa Tlustého, zakladatele firmy Akciová společnost pro průmysl kožešnický. Byl jím pan Rudolf Tichý, který po letech práce v kožešnickém průmyslu nechal vystavět svůj závod v Hlinsku. Došlo k tomu roku 1920. Budova také disponovala vlastním obchodem.¹³⁷ Firma byla zapsána do obchodního rejstříku až o tři roky později a nesla název Rudolf Tichý a synové: výroba kožešnického zboží v Hlinsku.¹³⁸ Během 20. let 20. století firma vybudovala sklady v Praze, Stockholmu, Helsinkách a Lipsku a nabízela hlavně dámské pláště a boa.¹³⁹

O činnostech firmy ve 30. letech 20. století neexistuje mnoho informací, snad jenom že si pan Tichý nechal v únoru roku 1938 vydat živnostenský list a došlo ke změně názvu na Rudolf Tichý a synové: veřejná obchodní společnost v Hlinsku.¹⁴⁰

Vývoz nebyl během druhé světové války nějak silně omezován. Výrobky směřovaly do Dánska, Jugoslávie, Rumunska, Slovenska a Švédska, tedy zejména do zemí, kde mělo nacistické Německo vliv.¹⁴¹ V tomto období závod zaměstnával 250 lidí.¹⁴² Horší časy nastaly až po konci války, kdy musel závod poskytovat přídělky Rudé armádě. Tento požadavek vzneslo ministerstvo národní obrany.¹⁴³

V roce 1948 po vzniku národního podniku KARA došlo k znárodnění firmy Rudolfa Tichého a jeho následného začlenění do tohoto nově vzniklého národního podniku.¹⁴⁴

5. 1. 2 Tichý a Ježdík

Tato firma byla jedna z těch nejmladších. Vznikla za První republiky v období hospodářské krize. O její založení se zasloužili pánové Karel Tichý, Čeněk Ježdík a Ladislav Císař, když firmu nechali zapsat do obchodního rejstříku roku 1931.¹⁴⁵ Obdobně jako ostatní kožešnické

---

¹³⁷ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 77.

¹³⁸ SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/3, kart. 1.

¹³⁹ *Památník Sokola v Hlinsku*, Hlinsko 1930, s. 44.

¹⁴⁰ SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/1, kart. 1.

¹⁴¹ SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. IV-2, kart. 5.

¹⁴² SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/13, kart. 1.

¹⁴³ SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/11, kart. 1.

¹⁴⁴ SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/15, kart. 1.

¹⁴⁵ SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/1, kart. 1.

firmy v Hlinsku, i tato exportovala své výrobky do zahraničí. Hlavními cílovými destinacemi výrobků byly skandinávské země Švédsko, Norsko a Finsko.¹⁴⁶ Firma vystavěla i pobočný závod na Slovensku, který se však během druhé světové války roku 1941 osamostatnil.¹⁴⁷ Tuto změnu oznámil firmě i Krajský soud v Chrudimi o dva roky později. Slovenský závod tímto ale nezanikl, pouze se stal samostatným podnikem, jehož původní vedení zůstalo.¹⁴⁸

Roku 1948 se začaly formulovat podmínky pro vstup do národního podniku KARA.¹⁴⁹ Proti tomu se jako v případě ostatních podniků majitele ohradili a podávali celkem silné argumenty. Tvrdili, že po válce, během které byla firma utiskována a její export byl značně omezen, se právě oni zasloužili o její následný poválečný růst.¹⁵⁰ Navzdory tomu se o začlenění do KARY přece jen 1. ledna 1949 rozhodlo a oficiální začlenění se uskutečnilo 9. září 1949. Byla tak poslední hlineckou kožešnickou firmou, která se stala součástí národního podniku KARA.¹⁵¹

5. 1. 3. Národní podnik KARA

Po příběhu tří hlineckých kožešnických firem, které se staly součástí národního podniku KARA, se nyní dostáváme k ní samotné.

KARA vznikla 28. června 1948 vyhláškou ministerstva průmyslu. Vedle těchto tří hlineckých závodů bylo do KARY začleněno ještě dalších 8 závodů z celého Československa. Každému podniku byl přidělen ředitel. Jako hlavní sídlo tohoto národního podniku bylo vybráno právě Hlinsko.¹⁵²

V současnosti má KARA sídlo v Trutnově.¹⁵³ Ke změně hlavního sídla z Hlinska do Trutnova došlo, když ministerstvo průmyslu vyhláškou 1. října 1949 zřídilo podnik KOTOV, ve kterém se mělo provádět činnosti kůží a barvení kožešin.¹⁵⁴ Podnik dokonce uctil návštěvou budoucí prezident republiky Antonín Zápotocký.¹⁵⁵ Do roku 1955 byly oba národní podniky samostatné,

---

¹⁴⁶ SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. III-1/1-11, kart. 2.

¹⁴⁷ SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/2, kart. 1.

¹⁴⁸ SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/4, kart. 1.

¹⁴⁹ SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/10, kart. 1.

¹⁵⁰ SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/11, kart. 1.

¹⁵¹ SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/13, kart. 1.

¹⁵² SOA HK, fond Kara, kožešnické závody, n. p. Hlinsko v Čechách, sign. I-5/1, kart. 3.

¹⁵³ KARA, *Kontakty*, [online]. [cit. 3. 7. 2023], dostupné z <https://kara.cz/info/kontakt>.

¹⁵⁴ SOA HK, fond Kara, kožešnické závody, n. p. Hlinsko v Čechách, sign. I-5/4, kart. 3.

¹⁵⁵ SOA HK, fond Kara, kožešnické závody, n. p. Hlinsko v Čechách, sign. I-4/3, kart. 3.

ale posléze došlo k vytvoření nového národního podniku KARA se sídlem v Poříčí v okrese Trutnov místo Hlinska.¹⁵⁶

Hlavními zahraničními odběrateli byli Rakousko, Švédsko, Polsko, ale zejména Sovětský svaz, který zároveň dodával materiál ke zpracování.¹⁵⁷ V roce 1968 byl ministerstvem zahraničního obchodu zřízen také podnik KARAEXPORT, který se měl starat o veškerý dovoz a vývoz kožek a kožešnického materiálu.¹⁵⁸ Součástí KARY byla také učňovská škola, která vyučovala mládež pro kožešnický průmysl v celém Československu.¹⁵⁹ KARA si od 60. let zařizovala všechny náležitosti sama. Chovala vlastní zvěř pro kožky, případně si sama zajišťovala jejich odkup. Kožky se přímo v podniku zpracovaly a přímo podnikem byly výrobky prodávány velkoobchodům i maloobchodům jak v Československu, tak i na zahraničním trhu.

V roce 1977 byla KARA začleněna do výrobně-hospodářské jednotky Průmysl kožené galanterie s hlavním sídlem v Hradci Králové. Proběhla také vertikální dezintegrace v odvětví výkupu, což znamenalo, že výkup zejména králíčních kožek si už KARA nezařizovala sama, ale spravoval to národní podnik Sběrné suroviny.¹⁶⁰

Do kategorie kožešnického a galanterního průmyslu se KARA řadila až do roku 1989.¹⁶¹

5.2 Elektro-Praga Hlinsko

Historie tohoto podniku sahá do období druhé světové války, kdy se pánové Jan Prošvic a Vilém Eckhart rozhodli založit továrnu na výrobu elektrospotřebičů pro domácnosti, kterou pojmenovali ESA (Elektrotechnická společnost akciová). Jednalo se o akciovou společnost, ve které si rozdělili podíl následovně: Jan Prošvic 60 %, Vilém Eckhart 40 %. Firma byla zapsána do obchodního rejstříku dne 3. září 1943.¹⁶² Pan Prošvic se tomuto odvětví věnoval již od roku 1930, kdy v domácích podmínkách sestrojoval a prodával rozhlasové přijímače, načež později vybudoval továrnu na elektrické žehličky a kávomlýnky v Libni.¹⁶³ V období druhé světové války vyráběli v Hlinsku telefonní rozdělovače pro německou armádu, ale zároveň tajně zahájili

¹⁵⁶ SOA HK, fond Kara, kožešnické závody, n. p. Hlinsko v Čechách, sign. I-5/4, kart. 3.

¹⁵⁷ SOA HK, fond Kara, kožešnické závody, n. p. Hlinsko v Čechách, sign. IV-1/1, kart. 13.

¹⁵⁸ *Výhláška č. 65/1968 Sb.*, [online]. [cit. 3. 7. 2023], dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1968-65>.

¹⁵⁹ Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971, s. 87.

¹⁶⁰ Eva PRAŽÁKOVÁ, *Analýza efektivnosti konfekčního zpracování bizamových kožešin v KARA Hlinsko*, (diplomová práce na Fakultě textilní na Technické univerzitě v Liberci), Liberec 1993, s. 13.

¹⁶¹ *Kara je malý Vuitton aneb ze sedmdesátky osmnáctku neuděláš*, [online]. [cit. 3. 7. 2023], dostupné z https://www.metro.cz/kara-je-maly-vuitton-aneb-ze-sedmdesatky-osmnactku-neudelas-pqv-/spolecnost.aspx?c=A201010_073625_metro-spolecnost_hyr.

¹⁶² SOA HK, fond Esa, elektrotechnická továrna, a. s. Praha, závod Hlinsko, sign. I/1, kart. 1.

¹⁶³ Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020, s. 21.

výrobu jednoduchých žehliček se spirálou v keramice.¹⁶⁴ Pan Prošvic výrobou zboží pro německou armádu zachránil pár desítek lidí narozených roku 1924 před nasazením do nucených prací v Německu tím, že je zaměstnal u sebe v továrně.¹⁶⁵ Po poškození několika továrních budov v Libni přesunul pan Prošvic v roce 1945 část výroby z Prahy do Hlinska.

Po konci druhé světové války se stal pan Prošvic jediným vlastníkem firmy.¹⁶⁶ Nově byla zavedena výroba vařičů na základě licenčních smluv z roku 1946 se švýcarskou firmou MAXIM.¹⁶⁷ Firma byla schopna vyrobit 25 000 kusů vařičů ročně.¹⁶⁸ Za vývoj těchto nových tepelných spotřebičů byli zodpovědní pracovníci z vývoje z pražské továrny Prošvic Libeň, kteří byli povoláni do Hlinska.¹⁶⁹ Díky této licenční smlouvě vznikl také první hlinecký elektrický kávomlýnek.¹⁷⁰ Firmě se po válce dařilo a pan Prošvic disponoval značným majetkem. Vedle vily v obci Vonoklasy vlastnil také soukromé letadlo, čímž značně urychlil své cesty na obchodní jednání.¹⁷¹

Bohužel, přišel rok 1948 a s ním únorový převrat a ani firmu pana Prošvice neminulo znárodnění. Obě jeho firmy ESA a Prošvic Libeň byly spojeny v jeden podnik, který nesl nový název Elektro-Praga.¹⁷² Pan Prošvic byl i manželkou a dětmi zatčen Státní bezpečností. Zatímco paní Prošvicová byla zbavena viny, její manžel byl odsouzen k nuceným pracím. Naštěstí se mu podařilo uniknout a emigrovat do Velké Británie.¹⁷³ Zajímavostí je, že jejich zkonfiskovanou vilu ve Vonoklasech roku 1949 zakoupil toho času předseda vlády a budoucí prezident republiky Antonín Zápotocký.¹⁷⁴ Nicméně téhož roku byla firma osamostatněna od podniku Elektro-Praga a vznikl tak nový národní podnik Elektro-Praga Hlinsko.¹⁷⁵

V prvních letech po znárodnění se vyráběly pouze jednoplotnové vařiče. Roku 1955 byla zavedena výroba vařičů trubkových s litinovou plotnou. Postupem času byly na výrobky přidávány i vypínače.¹⁷⁶ Jeden z těchto vařičů, typ 038, se vyráběl až do roku 1989. Samozřejmě

---

¹⁶⁴ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 80.

¹⁶⁵ SOA HK, fond Esa, elektrotechnická továrna, a. s. Praha, závod Hlinsko, sign. II, kart. 2.

¹⁶⁶ Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020, s. 22.

¹⁶⁷ SOA HK, fond Esa, elektrotechnická továrna, a. s. Praha, závod Hlinsko, sign. I/1, kart. 1.

¹⁶⁸ Miroslav FRK, Vladimír HRBEK, *30 Let československého elektrotechnického a elektronického průmyslu*, Praha 1978, s. 237.

¹⁶⁹ Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020, s. 22.

¹⁷⁰ Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 89.

¹⁷¹ Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020, s. 22.

¹⁷² SOA HK, fond Esa, elektrotechnická továrna, a. s. Praha, závod Hlinsko, sign. I/1, kart. 1.

¹⁷³ Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020, s. 22.

¹⁷⁴ Igor LUKÉŠ: *Jak komunista zápotocký přišel k vile Jana Prošvice*. In: Profit, 2012, s. 46.

¹⁷⁵ Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020, s. 22.

¹⁷⁶ Miroslav FRK, Vladimír HRBEK, *Československý elektrotechnický a elektronický průmysl 1948–1983*, Bratislava 1983, s. 202.

prošel řadou modernizací. Zajímavostí ale je, že se stal velice populárním ve Velké Británii. Z celkového počtu téměř 2 milionů vyrobených kusů mířilo okolo 450 tisíc na export do zahraničí. To lze po vztyčení železné opony mezi východem a západem považovat za ohromný úspěch.¹⁷⁷ V 50. letech se také začalo s vývojem infračervených ohřívačů. První vznikly v roce 1963 a byly určeny spíše k výhřevu koupelen. Postupně se začaly vyrábět i pro vyhřívání větších pokojů, posléze ty s větším příkonem pro průmyslové objekty. Do roku 1980 se infrazářičů vyrobilo skoro 3 miliony kusů.¹⁷⁸ Začaly se také objevovat výrobky s názvem Pragomix. Byly to první mixéry československé výroby vyráběné od roku 1956. Do dvou let byly všechny skladové zásoby vyprodány.¹⁷⁹ Novým standardem československých domácností se začaly stávat i vysavače. Závod je vyráběl již během války, ale jednalo se o výrobek německé konstrukce značky AEG. První čistě československý vysavač typu 401 Standart přišel do vývoje v roce 1947 a jeho výroba v Hlinsku započala rokem 1954. Bez modernizací se prodával do roku 1968 a sloužil v jednom a půl milionů domácností.¹⁸⁰ V odvětví elektrických žehliček, které se vyráběly už od 90. let 19. století, nastal zlom v 50. letech 20. století. V tu dobu nechala Elektro-Praga vyprojektovat a vyrobit hned 3 různé typy, které bylo možné zakoupit i o desetiletí později.¹⁸¹ Koncem 50. let přišel závod s výrobou kuchyňských robotů a ručních šlehačů. Šlehač typ 435 byl prvním svého druhu vyrobeným v Československu. Zahájila se také produkce první pečicí trouby.¹⁸² S postupným uvolňováním politických poměrů bylo zástupcům podniku umožněno zavítat na světovou výstavu Expo 58 v Bruselu. S jejich výrobky zde uspěli a odnesli si také několik ocenění. Ze současného pohledu je ale problém v tom, že zde z propagandistických důvodů představovali výrobky, které si v socialistickém Československu téměř nikdo nemohl dovolit. Výstava se stala inspirací a o rok později se uskutečnil první Mezinárodní strojírenský veletrh v Brně, kde samozřejmě proběhla i prezentace výrobků Elektro-Pragy.¹⁸³

Ani v 60. letech závod nezpomaloval v zavádění nových výrobků na trh. Došlo také k registraci nové značky, která zůstala dodnes. Elektro-Praga změnila svůj název na ETA. První výrobek nesoucí nový název byl vysavač ETA 406.¹⁸⁴ Další nový produkt byl mixér Mira. Ten se těšil

---

¹⁷⁷ Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020, s. 41.

¹⁷⁸ Miroslav FRK, Vladimír HRBEK, *Československý elektrotechnický a elektronický průmysl 1948–1983*, Bratislava 1983, s. 203.

¹⁷⁹ Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020, s. 44.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 52.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 63.

¹⁸² Tamtéž, s. 73.

¹⁸³ Tamtéž, s. 76–77.

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 87.

veliké oblibě u mléčných barů a kaváren. Vyráběl se po dobu dlouhých 14 let a byl to takový moderní nástupce předchozího Pragomixu.¹⁸⁵ Na západě, hlavně v USA, bylo od 50. let velice oblíbené grilování. A ani československá ETA nechtěla zůstat pozadu, tudíž uvedla na trh populární ETAGRIL postavený na bázi infračerveného záření. Tuto technologii zavedly americké firmy až v 80. letech, díky čemuž byl tuzemský výrobek inovativní a nadčasový.¹⁸⁶ Koncem 60. let ve podniku pracovalo 2185 lidí. Zajímavostí je, že pouze 380 bylo členem KSČ.¹⁸⁷ V této době bylo také vystavěno středisko výzkumu a vývoje přímo v Hlinsku.¹⁸⁸

V roce 1972 oslavila ETA 13 milionů prodaných kusů elektrospotřebičů od znárodnění v roce 1948.¹⁸⁹ Závod i nadále nezhálel v rozšiřování svého sortimentu tak, aby šel s dobou. V 70. letech nastala móda rozpuštěných a vlnitých vlasů. Pro jejich opečování v Hlinsku vyvinuli fén Em 521, který později nesl název ETA Diola,¹⁹⁰ Do módy se také opět dostávala bavlna a dlouhé kalhoty. Páni zase do práce nosili košile. Všechny tyto druhy oblečení potřebovaly před obléknutím vyžehlit, načež se dal do pohybu vývoj žehliček. To ale nebylo tak snadné, protože zahraniční zákazníci toužili po neobvyklém designu. Přemýšlelo se nad oválným tvarem tzv. člunkové žehličky. Nakonec byl definitivní vzhled úplně odlišný, protože výsledná žehlička ETA 211 byla kompletně hranatá. Dá se říci, že se hlavní designér Stanislav Lachman inspiroval kubismem.¹⁹¹ Většina domácností v období normalizace začínala bydlet v panelových domech, které neměly nějak velký prostor. To vedlo ETU ke zmenšování jejich spotřebičů. Zmenšovali se ruční šlehače, mixéry i kuchyňští roboti. Novinkou byl i kompaktní přenosný elektrický vařič ideální pro malé kuchyně. ETA svou snahu vytvářet produkty dostupné všem rodinám propagovala sloganem „ETA slouží rodině v každé denní hodině“.¹⁹² V průběhu 70. let ještě došlo k rozšíření areálu v Hlinsku o největší výrobní halu s rozlohou 8500 m².¹⁹³ Bylo zavedeno i masivní používání plastů k výrobě spotřebičů.¹⁹⁴

V 80. letech vyrobila ETA celkem 9,5 milionů vařičů všech druhů. Touto dobou jich produkovala téměř čtvrt milionů ročně. Infragrilů bylo v polovině 80. let vyrobeno již 4250000

---

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 98.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 106.

¹⁸⁷ Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971, s. 104.

¹⁸⁸ Martin HORÁK, Radek PAVLÍK, *Hlinsko včera a dnes*, Žďár nad Sázavou 2019, s. 142.

¹⁸⁹ Karel SEDLÁČEK: *13 milionů z Hlinska*, In Svobodné slovo, 1972, s. 1.

¹⁹⁰ Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020, s. 116.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 138–142.

¹⁹² Tamtéž, s. 152.

¹⁹³ Tamtéž, s. 156.

¹⁹⁴ Tamtéž, s. 164.

kusů.¹⁹⁵ Tuto dobu definovala i změna barev spotřebičů. Od bílých či pastelově barevných se stala vizitkou závodu ETA barva oranžová. Touto barvou byl zdoben i ruční šlehač ETA 0042 či různé typy kávomlýnků.¹⁹⁶

Po pádu komunistického režimu byla ETA 1. ledna 1991 transformována na akciovou společnost.¹⁹⁷ V roce 2022 byla k uctění památky pana Jana Prošvice vybudována nová ulice, která vede vedle areálu bývalé ETY a nese název jejího zakladatele, tedy ulice Prošvicova.¹⁹⁸

5.3 Technolen

O založení podniku Technolen se zasloužil pan Samuel Taussig. Ten roku 1850 založil dílnu pro domácí výrobu v nedalekém Holetíně.¹⁹⁹ Plátna z jeho dílen byla prodávána přímo Rakousko-Uhersku či přímo státem vlastněným firmám. To panu Taussigovi vydělávalo ohromné peníze a začal uvažovat nad rozšířením svého podniku. Nejdříve v roce 1875 vystavěl sklady ve Vídni a o 4 roky později i v Budapešti.

Bylo tomu dne 27. července 1888, kdy zahájil stavbu továrny v Hlinsku. Stavbu dostala na starost firma Plesnivý z Hradce Králové. Továrna vzrostla na místě, kde stálo pár dřevěných chalup, které pan Taussig odkoupil.²⁰⁰ Takto vznikla firma Samuel Taussig a synové – císařská královská privátní strojní tkalcovna.²⁰¹ Nově vzniklý závod byl na tu dobu velmi moderní. Disponoval 270 stavy značky Parker anglické výroby, které poháněly parní stroje české výroby. Známkou pokroku bylo i elektrické osvětlení. Správu podniku dostal na starost pan Schart německé národnosti. Prvním ředitelem byl pan Šolc, později vystřídaný panem Täntem. Vedoucí místa v závodě většinou připadala lidem německé či židovské národnosti.²⁰² Hlinecký průmysl měl celkově hojné židovské zastoupení, hlavně v odvětví textilnictví a kožešnictví. Nejstarší zprávy o hlineckých Židech pochází z roku 1716, načež první rodina se zde trvale usadila o půl století déle.²⁰³

---

¹⁹⁵ Miroslav FRK, Vladimír HRBEK, *Československý elektrotechnický a elektronický průmysl 1948–1983*, Bratislava 1983, s. 205.

¹⁹⁶ Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020, s. 194–195.

¹⁹⁷ Tamtéž, s. 203.

¹⁹⁸ iHLINSKO, *V Hlinsku vznikne nová ulice nazvaná Prošvicova*, [online]. [cit. 30. 6. 2023], dostupné z <https://www.ihlinsko.cz/v-hlinsku-na-sidlisti-vznikne-nova-ulice-nazvana-prosvicova>.

¹⁹⁹ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 3.

²⁰⁰ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 7.

²⁰¹ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 73.

²⁰² Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 7.

²⁰³ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 69.

V prvních letech působení závodu zde operovalo 15–16 mistrů, kteří měli na starost jednotlivá oddělení, tedy tkalcovnu, přípravnu, sklad a konfekci. Objednávek chodilo mnoho a továrna nestíhala vyrábět. To roku 1910 přimělo majitele k výstavbě další továrny, tentokrát v Uhrách ve městě Győr. Sem bylo vysláno několik mistrů z Hlinska, aby pomohli uherským dělníkům se vyučit v oboru.²⁰⁴ Tento závod byl v Uhrách první svého druhu a bylo zde 210 tkalcovských stavů pod vedením chemika a inženýra Josefa Galatzera.²⁰⁵ Zároveň to byla vůbec největší podobná továrna na území Uher té doby.²⁰⁶ Před první světovou válkou byla hlavním zákazníkem armáda, pro kterou směřovalo 90 % veškerého vyrobeného zboží. Armáda nakupovala ve velkém voděodolné plachty pro letectvo a artilerii. Pro pěchotu zase svačínové sáčky na chléb.²⁰⁷ Mimo Rakousko firma obchodovala i s téměř všemi státy na Balkáně, Rumunskem, Bulharskem, Řeckem a také s Ruskem.²⁰⁸ Továrna byla schopna poskytnout široký sortiment zboží vyráběný ze lnu, konopí, juty a také bavlny. Mezi hotové produkty patřily ubrusy, utěrky, šatovky, burety či koberce. Mimo to firma zásobovala i dráhy, nemocnice, četnictvo a pohraniční stráž. Specialitou byla filtrační plátna pro cukrovary, pivovary, cementárny, prádelny a porcelánky. Bylo zde i speciální oddělení pro výrobu kufrů.²⁰⁹ K pokrytí této výroby sloužilo okolo 600 lidí.²¹⁰ V roce 1907 provedla firma výstavbu dělnických domků.²¹¹

Během války všechny provozovny spadaly pod vojenskou správu a směly vyrábět pouze produkty pro vojenské účely. Přednostou podniku byl v těchto časech Vilém Taussig.²¹² To byl právě jeden ze synů Samuela Taussiga. Druhým synem byl Josef Taussig. Oba bratři sice pocházeli z Holetína, ale v dětství navštěvovali školu v Hlinsku.²¹³ Pro rakousko-uherskou armádu se uskutečňovaly zásilky zboží v řádech milionů kusů. Objednávky obsahovaly letní oděvy, prostěradla, slamníky, ručníky nebo spodní prádlo. Ve velkém z továrny na frontu putovaly i letecké stany, pytle všech možných rozměrů či stany až pro 30 mužů.²¹⁴ Na těchto obřích objednávkách v továrně pracovalo až 3000 lidí.²¹⁵ Někteří odvedenci nemuseli ihned

---

²⁰⁴ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 7–8.

²⁰⁵ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 04.02, svazek 1, s. 1.

²⁰⁶ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 10.

²⁰⁷ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 04.02, svazek 1, s. 2.

²⁰⁸ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 04.02, svazek 1, s. 3.

²⁰⁹ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 8–9.

²¹⁰ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 33.

²¹¹ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 44.

²¹² Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 8.

²¹³ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 33.

²¹⁴ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 8.

²¹⁵ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 33.

narukovat, neboť byli prohlášeni za nepostradatelné pro chod továrny. Tím bylo pravděpodobně zachráněno pár lidských životů od zahynutí na frontě.²¹⁶

Po skončení první světové války nebylo možné centralizovat obchod, protože firma operovala na území tří nově vzniklých států a to Československa, Maďarska a Rakouska.²¹⁷ Došlo tedy k rozdělení organizace firmy na tři díly: československý závod se závodem v Hlinsku, Horním Adršpachu a skladem v Praze, maďarská provozovna s tkalcovnou v Gyóru a skladem v Budapešti a rakouská provozovna se sídlem ředitele a vlastní továrnou ve Vídni.²¹⁸

V roce 1923 vypukla v závodně čtyřdenní stávková požadující vyšší platy.²¹⁹ Roku 1927 došlo k proměně firmy na akciovou společnost.²²⁰ O dva roky později přebírá závod do své správy banka UNION.²²¹ Ta na pozici ředitele podniku dosadila pana Norberta Galia.²²²

Ve 30. letech prošla továrna řadou rekonstrukcí. Došlo k elektrizaci závodu, díky které proběhla výměna dosud používaného původního parního pohonu za elektrický. Uskutečnila se také rekonstrukce strojovny a sušárny.²²³ V období první republiky firma exportovala zboží do 28 různých států doslova po celém světě. Výrobky se dostávaly do celé Evropy, Ameriky, Asie i Afriky.²²⁴ Během začátku okupace nacistickým Německem utekl ředitel Galia do zahraničí, protože byl židovského původu.²²⁵

Po celou dobu okupace v letech 1939 až 1945 byl ředitelem Josef Krebs, bratr ředitele banky UNION. Na počátku okupace byly k závodu přičleněny dvě další firmy, jejichž majitele byli židovského původu.²²⁶ Jednou z nich byla firma Ludwig Zinner a bratr²²⁷ a druhou byla firma Franz Kaufmann.²²⁸ Pan Kaufmann úspěšně utekl do Anglie. Osud pana Zinnera již tak radostný nebyl, protože byl i s manželkou dopaden gestapem a poslán do koncentračního tábora v Osvětimi, kde oba zahynuli.²²⁹ Jak v dobách první světové války, tak i nyní firma vyráběla pro armádu, ale nikoliv československou. V letech 1941 až 1943 dodávala své zboží

---

²¹⁶ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 48.

²¹⁷ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 04.02, svazek 1, s. 4.

²¹⁸ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 9.

²¹⁹ Tamtéž, s. 11.

²²⁰ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 33.

²²¹ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 11.

²²² Tamtéž, s. 16.

²²³ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 14.02, kart. 121.

²²⁴ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 47.

²²⁵ Tamtéž, s. 16.

²²⁶ Tamtéž, s. 18.

²²⁷ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 04.05, kart. 3.

²²⁸ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 06.01, kart. 4.

²²⁹ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 8.

Wehrmacht, například hadice.²³⁰ Na rozdíl od časů první republiky, kdy se výrobky exportovaly do téměř tří desítek zemí, byl nyní export odkázán na pouze 4 země: Německo, Jugoslávie, Švýcarsko a Slovensko.²³¹ V posledních dvou letech války závod prováděl i výrobu plynových masek.²³²

Po skončení druhé světové války měl být závod SATAS podle dekretu prezidenta republiky a vyhlášky ministerstva průmyslu znárodněn již 24. října 1945.²³³ Splňoval totiž dvě z podmínek pro tuto akci: byl vlastněn Němci a měl více než 500 zaměstnanců.²³⁴ K znárodnění ale nedošlo, protože majitelé nepřihlásili některé dělníky, aby záměrně nesplňovali určený počet 500 zaměstnanců.²³⁵ I přes tento tah k znárodnění nakonec došlo dne 27. října 1947 na základě nové vyhlášky. Podnik byl zapojen do kombinátu Spojené továrny lněných a technických tkanin, národní podnik, Lomnice nad Popelkou. Stal se tak pobočným závodem tohoto podniku.²³⁶ Po necelém roce dne 23. září 1948 došlo ke změně názvu na dnes již zažitý název Technolen.²³⁷

V 50. letech prošel závod značnou modernizací. Byl vyměněn původní tkalcovský stav ještě z dob Rakousko-Uherska. Další rekonstrukce se týkala střechy a stěn, které taky byly původní. Střecha byla dokonce vyměněna rovnou dvakrát, protože první nově postavená měla špatnou izolaci a do závodu zatékalo. S dalšími obtížemi se setkala i instalace bojleru na ohřev vody, který druhý den po zapojení explodoval.²³⁸ Od této doby se sortiment neměnil a orientoval se na výrobu lněných a pololněných tkanin. Nejvíce byla rozšířena výroba plachtovin.²³⁹

V 80. letech patřil Technolen mezi největší výrobce stanů v Československu. Kromě výroby nabízel i služby jako impregnaci a opravy stanů či čištění spacích pytlů.²⁴⁰

V roce 1991 byla založena akciová společnost Technolen. Její kompletní privatizace proběhla o rok později během 1. kola první vlny kupónové privatizace. Hodnota celého národního

---

²³⁰ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 12.01, kart. 56.

²³¹ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 47.

²³² SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 12.01, kart. 59.

²³³ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 05.03, kart. 4.

²³⁴ Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971, s. 58.

²³⁵ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 17.

²³⁶ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 05.03, kart. 4.

²³⁷ SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 05.02, kart. 4.

²³⁸ Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965, s. 39–40.

²³⁹ Tomáš HROZEK, *Optimalizace sortimentu na tkacích strojích PICANOL v závodě 09 Hlinsko v Č.* (diplomová práce na Fakultě textilní na Technické univerzitě v Liberci), Liberec 1988, s. 14.

²⁴⁰ Jiří ČERVINKA, *Stan, batoh, busola*, Praha 1988, s. 67.

podniku byla vyčíslena na 454 milionů korun. Malý podíl firmy byl zakoupen i Městským úřadem v Hlinsku.²⁴¹

5.4 Pivovar Rychtář

O založení pivovaru v Hlinsku se začalo přemýšlet v 80. letech 19. století. Byl to takový dlouhodobý sen obyvatel města i místních hostinských. Trápilo je totiž, že se do hlineckých hostinců dováželo pivo z 15 různých okolních pivovarů. To způsobovalo problémy se zásobováním zejména v zimních měsících. Dalším problémem bylo, že během cesty pivo mohlo zamrznout.²⁴² Hostinští to tehdy těžce nesli. Hlavně je trápil problém, že živnostenské záležitosti mohli řešit jen v rámci smíšeného potravního společenstva, ve kterém se sdružovali i pekaři, řezníci a cukráři, jejichž zájmy byly rozdílné. Až po novele v roce 1902 mohli založit samostatné Společenstvo hostinských a výčepníků v Hlinsku. Zároveň doba pro postavení byla velmi příznivá, neboť hektolitr piva měl být tenkrát zdražen o čtyři zlaté, čímž by se zvýšila jeho nákupní cena o polovinu.²⁴³

Realizaci myšlenky o založení hlineckého pivovaru si vzali za své pánové Jan Fidler, Josef Hromádka, Josef Pavlousek a Josef Zrůst. Ti se snažili sehnat potřebný kapitál a podporu širší veřejnosti.²⁴⁴ Právě panu Fidlerovi se podařilo navázat spolupráci s panem Františkem Janáčkem, majitelem uherskobrodského pivovaru, který hlineckým zakladatelům poskytl všechny potřebné informace o tom, co založení pivovaru obnáší. Sám se později stal jedním z majitelů hlineckého pivovaru.²⁴⁵ V roce 1912 založili společnost Společenský pivovar, pro kterou nastřádali 350 tisíc korun. Odkoupili pozemek bývalého Zadního mlýna, který měl pro jejich pivovar strategické umístění. Nacházel se totiž u řeky, čímž se vyřešila otázka zásobování vodou a pohonu vodní turbíny, která vytvářela elektrickou energii.²⁴⁶ Později začalo upisování podílů, k jejichž koupi se přihlásilo 108 hostinských okresů, kteří se zavázali k ročnímu odběru v celkovém objemu zhruba 15 tisíc hektolitrů piva.²⁴⁷ Stavební plány pivovaru zhotovila firma Novák & Jahn, podle kterých stavební firma pana Františka Fialy začala stavět. Též firma dodala kompletní varní zařízení.²⁴⁸ Není náhodou, že se toho ujal právě pan Fiala. On již v roce

---

²⁴¹ Martina ČEPELÍKOVÁ, *Marketing obchodního domu*, (bakalářská práce na Fakultě textilní na Technické univerzitě v Liberci), Liberec 1999, s. 6.

²⁴² *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 49.

²⁴³ Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 2.

²⁴⁴ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 49.

²⁴⁵ Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 2–3.

²⁴⁶ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KRIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 71.

²⁴⁷ Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 3.

²⁴⁸ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 49.

1893 vystupoval s návrhy na pivovar v Hlinsku během národopisné výstavy.²⁴⁹ Chladicí zařízení dodaly Spojené strojírny a elektrifikaci provedla firma Kolben a spol.²⁵⁰ Kapacita varny činila 100 hektolitrů piva na jeden var.²⁵¹

V srpnu roku byl z podnětu pana Janáčka vybrán první sládek, pan Josef Kreč. Pod jeho vedením jeho zástupce sklep mistr Fiala uvařil 23. října 1913 první várku desetistupňového piva. Posléze se 12. prosince 1913 začalo pivo vystavovat a podle kronikářů v oblíbě předčilo všech 15 piv, která se před tím do Hlinska dodávala. Původní náklady na výstavbu ve výši 350 tisíc korun se nakonec vyšplhaly na 520 tisíc korun.²⁵²

Po odstartování první světové války se začal odbyt piva snižovat, stejně tak i výroba. Došlo i k úplnému zastavení výroby, když musel pivovar rozebrat některé měděné a mosazné stroje, aby je poslal k přetavení pro vojenské vybavení. Problémem byl i omezený příděl ingrediencí pro výrobu piva. Odbyt se tak snížil až na desetinu předválečných hodnot. Do toho všeho byla ještě roku 1917 vydána vyhláška, aby se místo desetistupňového piva vařilo pouze čtyřstupňové a místo dvanáctistupňového šestistupňové. Pivovaru hrozil konec, protože se akcionářům nevyplácela dividenda, o čemž někdo anonymně informoval banku. Ta chtěla vypovědět hypoteční smlouvu. Zachráncem celé situace byl pan Josef Tlustý, o kterém tato práce také pojednává. Ten poskytl pivovaru finanční injekci, aby do konce války přežil.²⁵³

V průběhu 20. let se pivovaru velice dařilo, na základě čehož byl roku 1925 převeden na akciovou společnost, kdy bylo vydáno 2400 kusů akcií. Cena každé akcie byla 500 korun.²⁵⁴ Od roku 1921 bylo opět povoleno vařit dvanáctistupňové pivo.²⁵⁵ Sortiment tvořila následující piva: světlá desítka, dvanáctka světlý ležák a dvanáctka tmavý třísladový Granát. Tato piva byla v nabídce v 99 obcích.²⁵⁶ S rostoucí popularitou musel pivovar projít i modernizací. Byla tedy oslovena firma Československá-Kolben, aby provedla rozšíření strojního a chladicího zařízení.²⁵⁷ V roce 1929 před hospodářskou krizí byla ekonomika pivovaru po válce konečně

---

²⁴⁹ Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 4.

²⁵⁰ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 49.

²⁵¹ *Pivo Rychtář, Historie a současnost*, [online]. [cit. 30. 6. 2023], dostupné z <https://www.pivo-rychtar.cz/pivovar/>.

²⁵² Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 4.

²⁵³ Tamtéž, s. 4–5.

²⁵⁴ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 49.

²⁵⁵ Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 5.

²⁵⁶ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 71.

²⁵⁷ *Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934*, Hlinsko, 1934, s. 49.

vyrovnaná a akcionáři dostávali dividendu 12 % z každé akcie.²⁵⁸ Průměrně se roční výstav piva pohyboval okolo 26000 hektolitřů.²⁵⁹

Rekord v roční výrobě nastal v roce 1932, kdy se vystavilo přes 26 tisíc hektolitřů. Největší propad nastal také ve 30. letech a souvisel s doznívající hospodářskou krizí, kdy se roku 1938 vyrobilo pouze okolo 15 tisíc hektolitřů.²⁶⁰

Přišla 40. léta a s nimi nepříznivá situace pro pivovar. Za druhé světové války se zde smělo vařit pouze sedmistupňové světlé pivo a zároveň byla omezena maximální možná produkce.²⁶¹ V roce 1945 byla v pivovaru zavedena národní správa, kterou byl pověřen národní podnik Československé pivovary se sídlem v Praze.²⁶² Po vlně znárodnění v roce 1948 se pivovar stal součástí národního podniku Horácké pivovary sídlícím v Havlíčkově Brodě.²⁶³ Zde se hlinecký pivovar moc neohřál a roku 1949 byl převeden do Východočeských pivovarů se sídlem v Pardubicích.²⁶⁴

Po únorovém převratu se výstav piva pohyboval od 30000 do 55000 hektolitřů za rok.²⁶⁵ V 60. letech byla započata rekonstrukce zahrnující výměnu dřevěných sudů za nové kovové. Zavádí se také výroba světlé dvanáctky Blesk a tmavého piva Malvaz.²⁶⁶ V letech 1963 a 1966 se sklepní hospodářství rozšířilo o ležácký sklep.²⁶⁷

V 70. letech proběhlo zmodernizování spilky a strojního chlazení. Sortiment se rozšířil o světlou jedenáctku. V druhé polovině 70. let kvůli reorganizaci pivovarnického průmyslu musí pivovar snížit produkci a vyrábět pouze pivo desítku. Pivovar však vykazoval dobré hospodářské výsledky a mohl svou výrobu opět rozšířit.²⁶⁸

---

²⁵⁸ Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 5.

²⁵⁹ *Pivo Rychtář, Historie a současnost*, [online]. [cit. 30. 6. 2023], dostupné z <https://www.pivo-rychtar.cz/pivovar/>.

²⁶⁰ Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 6.

²⁶¹ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 71.

²⁶² Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 6.

²⁶³ *Pivo Rychtář, Historie a současnost*, [online]. [cit. 30. 6. 2023], dostupné z <https://www.pivo-rychtar.cz/pivovar/>.

²⁶⁴ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 71.

²⁶⁵ *Pivo Rychtář, Historie a současnost*, [online]. [cit. 30. 6. 2023], dostupné z <https://www.pivo-rychtar.cz/pivovar/>.

²⁶⁶ Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004, s. 71.

²⁶⁷ Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 7.

²⁶⁸ *Pivo Rychtář, Historie a současnost*, [online]. [cit. 30. 6. 2023], dostupné z <https://www.pivo-rychtar.cz/pivovar/>.

V roce 1981 vznikla v místech původní bednářny nová stáčírna lahví, na jejímž vzniku se zaměstnanci významnou měrou podíleli, a je kuriozitou reality tehdejší doby, že na jejím budování zdarma odpracovali 1300 hodin.²⁶⁹ V roce 1981 je poprvé stočena dvanáctka světlý ležák nesoucí název Rychtář. Před sametovou revolucí je ještě vystavěna přečerpávací stanice pro svoz všech odpadních vod, které pivovar produkoval.²⁷⁰ Od roku 1988 byla postupně vystavěna kotelna s odlučovačem popele, která byla do provozu uvedena až po revoluci a pivovar tak omezil znečišťování ovzduší.²⁷¹

5.5 Mlékárna Tatra

Vznik dnešní mlékárny Tatra má na svědomí Švýcarská firma Nestlé, které ve 30. letech minulého století hledala příležitosti v tehdejší Československu.²⁷² Zapsání firmy Nestlé do obchodního rejstříku v Praze proběhlo dne 21. srpna 1936²⁷³ a ještě téhož roku vybudovali v Moravském Krumlově výrobu dětské výživy.²⁷⁴ Po dalších třech letech, roku 1939, hledali zástupci Nestlé další lokalitu pro vybudování nové továrny, protože ta původní v Moravském Krumlově zůstala po zabrání pohraničí Německem mimo statní hranice Československa, respektive v té době již Protektorátu Čechy a Morava. Úkolem nalézt novou vhodnou lokalitu byl pověřen ředitel moravskokrumlovské továrny Jacques Moose. Během léta 1939 navštívil Hlinsko a vyjednával zde o odkoupení pozemků pro výstavbu.²⁷⁵ O rok později se začalo se stavbou továrny v Hlinsku. Do chodu byla uvedena 1. dubna 1943.²⁷⁶ Náklady na výstavbu činily 12,5 milionů tehdejších korun.²⁷⁷ Zároveň bylo potřeba získat schopné mladé mlékaře pro budoucí fungování podniku. Z tohoto důvodu se společnost v roce 1942 postarala o zařazení oboru mlékárenství na Zemědělské škole v Hlinsku.²⁷⁸ Prvními produkty, které byly vyrobeny v hlinecké továrně, bylo sušené mléko, dětská moučka, sušené podmásli Eledon a zejména kondenzované mléko.²⁷⁹

---

²⁶⁹ Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 7.

²⁷⁰ *Pivo Rychtář, Historie a současnost*, [online]. [cit. 30. 6. 2023], dostupné z <https://www.pivo-rychtar.cz/pivovar/>.

²⁷¹ Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022, s. 7.

²⁷² Ladislav LIKLER, *Historie mlékárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2001, s. 100.

²⁷³ Zeno ČIŽMÁŘ, *Příběh hlinecké mlékárny*, Hlinsko 2009, s. 2.

²⁷⁴ Ladislav LIKLER, *Historie mlékárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2001, s. 100.

²⁷⁵ Zeno ČIŽMÁŘ, *Příběh hlinecké mlékárny*, Hlinsko 2009, s. 2–4.

²⁷⁶ Karel ŠRÁMEK, *Hlinsko v Čechách: stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968, s. 64.

²⁷⁷ Zeno ČIŽMÁŘ, *Příběh hlinecké mlékárny*, Hlinsko 2009, s. 4.

²⁷⁸ SOA HK, fond Nestlé, a. s. pro výrobu a prodej potravin v Praze, závod Hlinsko, sign. I-1, kart. 1.

²⁷⁹ Magda KRIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009, s. 82.

Řízení firmy se do roku 1948 věnovala stále firma Nestlé.²⁸⁰ Z toho důvodu bylo znárodnění poměrně složitou záležitostí, protože byla vlastněna Švýcary.²⁸¹ Nakonec přeci jen k znárodnění došlo a firma byla přeměněna na PMV (Podnik mléčné výživy).²⁸² Do roku 1951 mlékárnu stále řídili Švýcaři na základě dříve uzavřených licenčních smluv.²⁸³ Za vypovězení těchto smluv a také jako náhrada za znárodněný majetek bylo firmě Nestlé vyplaceno 76 milionů korun.²⁸⁴

Před počátkem 50. let se zavedla výroba dodnes užívaného mléčného produktu pro dětskou výživu, tedy Sunar.²⁸⁵ V roce 1953 došlo k rozšíření sortimentu o kondenzované neslazené mléko Latelo. Touto dobou také dochází ke vzniku kondenzovaného kakaa v plechovce, dnes všem známé Pikao.²⁸⁶ Nejvíce šlo na odbyt sušené plnotučné mléko nazývané Nido. Výrobek se dovážel i do dětských oddělení v nemocnicích.²⁸⁷ Pod vedením PMV vzniklo odborné mlékařské učiliště v Opočně, které zajišťovalo vzdělání budoucí nové generace mlékářských odborníků. V roce 1954 došlo k prvnímu exportu slazeného kondenzovaného mléka do zahraničí. Exporty probíhaly letecky a putovaly hlavně do Švýcarska.²⁸⁸ Jistá část exportu mířila také do západního Německa, Řecka a na Kypr.²⁸⁹ Roku 1958 došlo k reorganizaci potravinářského průmyslu a byl vytvořen nový národní podnik PMV se sídlem v Novém Bydžově. Bylo zde i nově zřízeno ředitelství PMV. Tento nový národní podnik sdružoval hlinecký závod také se závody v Opočnu, Strakonících a Zábřehu na Moravě.²⁹⁰ Přitom mlékárna v Novém Bydžově vznikla později než ta v Hlinsku. Dokončena byla až roku 1951.²⁹¹

Legendárním výrobkem hlinecké mlékárny je produkt Jesenka. Ta se původně vyráběla od roku 1959 v Zábřehu na Moravě v podhůří Jeseníku, od kterého je odvozován její název. Její výroba byla do Hlinska přesunuta v roce 1968. V témže roce se ze Zábřehu do Hlinska přesunula také výroba tzv. Fredokrému, který sloužil jako základ pro výrobu zmrzliny. Dodávky tohoto krému mířily až do hradní prezidentské kuchyně. V roce 1964 došlo k zavedení nové značky, kterou je do dnešních dní všem známá Tatra. Název vycházel z názvu slovenského pohoří a měl symbolizovat horské pastviny. Nový název také splnil politický cíl v podpoře československé

---

²⁸⁰ Ladislav LIKLER, *Historie mlékárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2001, s. 100.

²⁸¹ Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971, s. 65.

²⁸² Tamtéž, s. 86.

²⁸³ Ladislav LIKLER, *Historie mlékárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2001, s. 100.

²⁸⁴ Zeno ČIŽMÁŘ, *Příběh hlinecké mlékárny*, Hlinsko 2009, s. 26.

²⁸⁵ Tamtéž, s. 24.

²⁸⁶ Ladislav LIKLER, *Historie mlékárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2001, s. 101.

²⁸⁷ Zeno ČIŽMÁŘ, *Příběh hlinecké mlékárny*, Hlinsko 2009, s. 21.

²⁸⁸ Zeno ČIŽMÁŘ, *Příběh hlinecké mlékárny*, Hlinsko 2009, s. 29.

²⁸⁹ Tamtéž, s. 31.

²⁹⁰ Ladislav LIKLER, *Historie mlékárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2001, s. 102.

²⁹¹ Zeno ČIŽMÁŘ, *Příběh hlinecké mlékárny*, Hlinsko 2009, s. 24.

vzájemnosti. Šedesátá léta se nesla v rytmu modernizace závodu. Byla nainstalovaná odpařovací linka pro výrobu neslazeného mléka, postavila se plně automatická balící linka a zmodernizovala se technologie sterilizace.²⁹²

V 70. letech nastalo také pár změn. V hlinecké mlékárně byla přestavěna stará sušárna. Na základě této přestavby byl výrobní program dětské výživy přesunut do závodů v Zábřehu na Moravě a do Opočna.²⁹³ Mezi lety 1976 a 1978 se mlékárna trápila s nedostatkem mléka, který nejspíše způsobilo špatné počasí.²⁹⁴

V 80. letech byla hlinecká mlékárna jediným potravinářským podnikem v Československu, který si plechovky na uskladnění produktů stále vyráběl sám. Pro plechovky byl v roce 1984 vystavěn ještě další nový sklad, protože se jich zde vyrábělo přes milion každý měsíc. Došlo i k modernizaci plechovek zejména kvůli zahraničnímu exportu, aby byly více reprezentativní. Docházelo totiž k reklamám ze zahraničí, což podniku způsobovalo nezanedbatelné ztráty.²⁹⁵ Ještě v roce 1989 vzešel z mlékárny nový výrobek, neslazené kondenzované mléko s obsahem maltodextrinu zvané Malko, které sloužilo jako výživa pro sportovce. Malko oficiálně konzumovala československá hokejová reprezentace.²⁹⁶

V roce 1993 byl závod plně zprivatizován společností Mlékárna Hlinsko, s. r. o.²⁹⁷

---

²⁹² Tamtéž, s. 33–34.

²⁹³ Ladislav LIKLER, *Historie mlékárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2001, s. 101.

²⁹⁴ Zeno ČIŽMÁŘ, *Příběh hlinecké mlékárny*, Hlinsko 2009, s. 39.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 43.

²⁹⁶ Tamtéž, s. 45.

²⁹⁷ Ladislav LIKLER, *Historie mlékárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2001, s. 101.

Závěr

Cílem mé práce bylo sesbírat a utřídit informace o průmyslu v Hlinsku počínaje obdobím cechovních zřízení, které z velké části definovalo vývoj doby industriální, protože v doposud napsané literatuře se autoři průmyslu v Hlinsku věnovali jenom okrajově. Vedle cechu hrnčírů v Hlinsku velice figuroval i cech tkalců. Pokud se zeptáme, které průmyslové odvětví dominovalo v Hlinsku, tak to byl bezesporu textilní průmysl, který vzešel z tradice původních domácích tkalců. Společně s podniky zpracujícími len se v Hlinsku zakládalo také mnoho kožešnických podniků, kterým se práce podrobně věnuje v kapitole o podniku KARA. Popisuje zrod tří největších kožešnických firem, které zaměstnávaly tisíce lidí, potýkaly se se znárodněním a následnou privatizací. Smutným faktem je, že v dnešních dnech kožešnický průmysl z Hlinska definitivně zmizel. To samé se týká i továrny Technolen, která ve své době byla gigantom a dnes po ní není v Hlinsku ani stopy, kromě budovy, kde již operuje jiná firma. Při sbírání pramenů o Technolenu bylo šokující zjištění, že kompletní firemní archiv byl zničen porevolučním vedením. Proto lze historii tohoto podniku zkoumat z primárních pramenů jen do 60. let 20. století. Někteří se ale pokouší tradiční řemesla vzkřísit, jako pan Josef Fidler, který na hlineckém Betlémě provozuje dílnu na výrobu žinylkových výrobků.

Textilní průmysl byl v Hlinsku nejrozšířenějším, ale zdaleka ne jediným. Své místo si našla i kovovýroba a elektrotechnika. Tu od 40. let 20. století zastupovala firma ETA, která až do roku 1989 dominovala elektrotechnickému průmyslu v Československu svými inovativními výrobky. Ať už se jednalo o inovace či design, tak se po celou dobu přizpůsobovala době. Její legendární výrobky mají mnohé domácnosti dodnes. Smutným faktem ale je, že s porevoluční euforií začala její výroba v naší zemi zanikat a postupně se přesunula do asijských zemí. Tento fakt je jistě v rozporu se sloganem firmy „ETA, tady je doma“.

Potravinářský průmysl zastupovaný stále fungujícími firmami Tatra a Rychtář je stále aktuální. Pivovar Rychtář má i po více než sto letech své existence co nabídnout. I přes krušná válečná léta a následný komunistický režim pivovar funguje nadále a je velice prosperujícím podnikem s nabídkou několika druhů piv. Každý rok pořádá sérii festivalů Léto s Rychtářem, na které se sjíždí tisíce lidí z celého Česka. Mlékárna Tatra je obdobný případ, ač je poněkud mladší a válku zažila jen jednu. Prošla si mnoha změnami ve vedení firmy. Sortiment se od původního kondenzovaného mléka rozšířil na několik různých mléčných produktů, ať už se jedná o mléko samotné či máslo. Mezi nejvíce populární produkty patří Jesenka či Pikao, které vznikly v polovině minulého století.

Obecně lze k hlineckému průmyslu říct, že si prošel dlouho a klikatou historií. Zažil své pády i vzestupy, obstojně přežil obě světové války i komunistický režim, který byl však v některých ohledech prospěšný pro rozvoj průmyslu v Hlinsku. Mnoho znárodněných podniků prošlo modernizací a zlepšením pracovních podmínek jejich zaměstnanců. V období socialismu zažil hlinecký průmysl růst a zároveň rostl i počet obyvatel města. Po sametové revoluci s narůstající globalizací a přesunem výroby do zemí s levnější pracovní silou začal dříve proslulý hlinecký průmysl upadat. Tempo nabralo na obrátkách a z několika desítek firem s dlouhou historií zde zůstalo jen pár přeživších podniků. Osobně si myslím, že hlavní cíl práce dohledat a utřídit informace o průmyslu v Hlinsku byl naplněn. Zjišťování dosud pro mne skrytých poznatků o rodném městě mě pozitivně obohatilo.

Seznam použitých informačních zdrojů

Prameny publikované

Jan DOLEŽAL, *Z historie Technolenu*, Hlinsko 1965.

Památník řemeslnické besedy v Hlinsku 1884–1934, Hlinsko, 1934.

Památník Sokola v Hlinsku, Hlinsko 1930.

Rychtář, *Z historie pivovaru Hlinsko*, Hlinsko 2022.

Prameny nepublikované

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/23
kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. II-1/3,
kart. 5.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. VI-1/2,
kart. 12.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/65,
kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. II-1/12,
kart. 5.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/21,
kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. VI-2/2,
kart. 12.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. VI-3/6,
kart. 12.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/53,
kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/55, kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/57, kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/4, kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/53, kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/55, kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/57, kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/4, kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. II-4/6, kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/10, kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. V-1/3, kart. 12.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. VI-4/6, kart. 12.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. VI-4/6, kart. 12.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/93, kart. 2.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/99, kart. 1.

SOA HK, fond Akciová společnost pro průmysl kožešnický, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/100, kart. 2.

SOA HK, fond Dekora, s. p. Hlinsko v Čechách, sign. 04.06, kart. 6.

SOA HK, fond Esa, elektrotechnická továrna, a. s. Praha, závod Hlinsko, sign. I/1, kart. 1

SOA HK, fond Esa, elektrotechnická továrna, a. s. Praha, závod Hlinsko, sign. II, kart. 2.

SOA HK, fond Esa, elektrotechnická továrna, a. s. Praha, závod Hlinsko, sign. I/1, kart. 1

SOA HK, fond Kara, kožešnické závody, n. p. Hlinsko v Čechách, sign. I-5/1, kart. 3.

SOA HK, fond Kara, kožešnické závody, n. p. Hlinsko v Čechách, sign. I-5/4, kart. 3

SOA HK, fond Kara, kožešnické závody, n. p. Hlinsko v Čechách, sign. I-4/3, kart. 3.

SOA HK, fond Kara, kožešnické závody, n. p. Hlinsko v Čechách, sign. I-5/4, kart. 3.

SOA HK, fond Kara, kožešnické závody, n. p. Hlinsko v Čechách, sign. IV-1/1, kart. 13

SOA HK, fond Nestlé, a. s. pro výrobu a prodej potravin v Praze, závod Hlinsko, sign. I-1, kart. 1.

SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/3, kart. 1.

SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/1, kart. 1.

SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. IV-2, kart. 5.

SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/13, kart. 1.

SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/11, kart. 1.

SOA HK, fond Rudolf Tichý a syn, tovární velkovýroba kožešinové konfekce a prodej kožešnického zboží, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/15, kart. 1.

SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 04.02, svazek 1

SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 04.05, kart. 3.

SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 05.02, kart. 4

SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 05.03, kart. 4.

SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 06.01, kart. 4.

SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 12.01, kart. 56.

SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 12.01, kart. 59.

SOA HK, fond Satas, textilní závody, a. s. Hlinsko, sign. 14.02, kart. 121.

SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/1, kart. 1.

SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. III-1/1-11, kart. 2.

SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/2, kart. 1.

SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/4, kart. 1.

SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/10, kart. 1.

SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/11, kart. 1.

SOA HK, fond Tichý a Ježdík a spol., tovární výrobce jemných kožešin a obchod kožešinami, Hlinsko v Čechách, sign. I-1/13, kart. 1.

Orální pramen

Ústní sdělení pana Josefa Fidlera, 7. 7. 2023 v Hlinsku.

Literatura

Karel Václav ADÁMEK, *Cechovní zřízení na Hlinecku v XVII. A XVIII. Věku*, Praha 1899.

Karel Václav ADÁMEK, *K dějinám Hlinska a okolí*, Praha 1872.

Karel Václav ADÁMEK, *Z dějin okresu hlineckého. Díl 1*, Hlinsko 1909.

Biografický slovník českých zemí, Praha 2018, s. 11.

Jiří ČERVINKA, *Stan, batoh, busola*, Praha 1988.

Zeno ČÍŽMÁŘ, *Příběh hlinecké mlékárny*, Hlinsko 2009.

Miroslav FRK, *Československý elektrotechnický a elektronický průmysl 1948–1983*, Bratislava 1983.

Miroslav FRK, Vladimír HRBEK, *30 Let československého elektrotechnického a elektronického průmyslu*, Praha 1978.

Josef HORÁK, *Hlinecko sborník příspěvků č. 1*, Hlinsko 1993.

Josef HORÁK, *Hlinecko sborník příspěvků č. 2*, Hlinsko 1994.

Jiří HULÁK, Kristýna ŠEMBEROVÁ, *ETA v životě našich domácností*, Praha 2020.

Magda KŘIVANOVÁ, *30 let souboru lidových staveb Vysočina*, Hlinsko 2002

Magda KŘIVANOVÁ, *Hlinsko: Srdce Českomoravské vrchoviny*, Hlinsko 2009.

Alžběta LANGOVÁ, Renáta RŮŽIČKOVÁ, *Stopy Židů v Pardubickém kraji*, Pardubice 2018.

Ladislav LIKLER, *Historie mlékárenství v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II*, Praha 2001.

Městský výbor KSČ v Hlinsku, *50 let bojů KSČ v Hlinsku*, Hlinsko 1971.

Karel ŠRÁMEK, Hlinsko v Čechách: *Stručný nástin dějin města*, Hlinsko 1968.

Ivo ŠULC, Jan FROLÍK, Magda KŘIVANOVÁ, Petr GRULICH, Veronika PLESKOTOVÁ, *Historie a současnost podnikání na Chrudimsku*, Žehušice 2004.

Ilona VOJANCOVÁ, *Soubor lidových staveb Vysočina*, Hlinsko 2011.

Periodika

Igor LUKESŠ: *Jak komunista zápotocký přišel k vile Jana Prošvice*. In: Profit, 2012, s. 46.

Karel SEDLÁČEK: *13 milionů z Hlinska*, In Svobodné slovo, 1972, s. 1.

Internetové zdroje

Český rozhlas Pardubice, *Františkovi Schurovi se manželku ani děti zachránit nepodařilo*, [online]. [cit. 11. 4. 2023], dostupné z <https://pardubice.rozhlas.cz/zmizele-zidovske-pribehy-8288622/13>.

iHLINSKO, *V Hlinsku vznikne nová ulice nazvaná Prošvicova*, [online]. [cit. 7. 7. 2023], dostupné z <https://www.ihlinsko.cz/v-hlinsku-na-sidlisti-vznikne-nova-ulice-nazvana-prosvicova>.

KARA, *Kontakty*, [online]. [cit. 3. 7. 2023], dostupné z <https://kara.cz/info/kontakt>.

Kara je malý Vuitton aneb ze sedmdesátky osmnáctku neuděláš, [online]. [cit. 3. 7. 2023], dostupné z https://www.metro.cz/kara-je-maly-vuitton-aneb-ze-sedmdesatky-osmnactku-neudelas-pqv-/spolecnost.aspx?c=A201010_073625_metro-spolecnost_hyr.

Pivo Rychtář, Historie a současnost, [online]. [cit. 30. 6. 2023], dostupné z <https://www.pivo-rychtar.cz/pivovar/>.

Vyhláška č. 65/1968 Sb., [online]. [cit. 3. 7. 2023], dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1968-65>.

Kvalifikační práce

Martina ČEPELÍKOVÁ, *Marketing obchodního domu*, (bakalářská práce na Fakultě textilní na Technické univerzitě v Liberci), Liberec 1999.

Tomáš HROZEK, *Optimalizace sortimentu na tkacích strojích PICANOL v závodě 09 Hlinsko v Č.*, (diplomová práce na Fakultě textilní na Technické univerzitě v Liberci), Liberec 1988.

Eva PRAŽÁKOVÁ, *Analýza efektivnosti konfekčního zpracování bizamových kožešin v KARA Hlinsko*, (diplomová práce na Fakultě textilní na Technické univerzitě v Liberci), Liberec 1993.

Informační tabule

Muzeum v přírodě Vysočina, Památková rezervace Betlém.

Seznam obrázkových příloh

Příloha č. 1: Památková rezervace Betlém, Domek č. p. 178., zdroj: archiv autora práce.

Příloha č. 2: Památková rezervace Betlém, Domek č. p. 362., zdroj: archiv autora práce.

Příloha č. 3: Památková rezervace Betlém, Domek č. p. 159., zdroj: archiv autora práce.

Příloha č. 4: Památková rezervace Betlém, Domek č. p. 318., zdroj: archiv autora práce.

Příloha č. 5: Velký stav v dílně pana Josefa Fidlera, zdroj: archiv autora práce.

Příloha č. 6: Rozpracované přehozy z žinylky v dílně pana Josefa Fidlera, zdroj: archiv autora práce.

Příloha č. 7: Otevření železnice v Hlinsku, zdroj: Martin HORÁK, Radek Pavlík, Hlinsko včera a dnes, Žďár nad Sázavou 2019, s. 24.

Příloha č. 8: Budova bývalé KARY, zdroj: archiv autora práce.

Příloha č. 9: Elektro-Praga Hlinsko v období socialismu, zdroj: Martin HORÁK, Radek Pavlík, Hlinsko včera a dnes, Žďár nad Sázavou 2019, s. 140.

Příloha č. 10: Areál bývalé Elektro-Pragy dnes, zdroj: archiv autora práce.

Příloha č. 11: Pivovar Rychtář v roce 1915, zdroj: archiv pivovaru Rychtář.

Příloha č. 12: Pivovar Rychtář dnes: zdroj: archiv autora práce.

Příloha č. 13: Budova bývalého Technolenu, zdroj: archiv autora práce.

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha č. 5

Příloha č. 6.

Příloha č. 7

Příloha č. 8

Příloha č. 9

Příloha č. 10

Příloha č. 11

Příloha č. 12

Příloha č. 13

